

UNIVERZITA
PALACKÉHO
V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra obecné lingvistiky

JAZYKOVÁ VARIACE METALOVÉ SUBKULTURY

Diplomová práce

Autor: Bc. Dominika Puhová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Dan Faltýnek, Ph.D.

Olomouc

2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Jazyková variace metalové subkultury“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Olomouci, dne

.....
Bc. Dominika Puhová

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce, panu doktoru Faltýnkovi, za pomoc, kterou mi poskytl a za rady a připomínky, které přispěly k dokončení této práce.

Abstrakt

Název práce: Jazyková variace metalové subkultury

Autor práce: Bc. Dominika Puhová

Vedoucí práce: Mgr. Dan Faltýnek, Ph.D.

Abstrakt:

Tato práce se zabývá jazykovou variací neboli slangem metalové subkultury v České republice. Konkrétně porovnává míru začlenění jedince do subkultury a četnost užívání slangových výrazů v běžném jazyce jedince (hypotéza zní: „Čím více je jedinec začleněn do metalové subkultury, tím více se slang této subkultury projevuje v jeho běžném jazyce.“). Cílem této práce je také vytvořit slovník slangových výrazů a popsat specifické charakteristiky slangu, jako jsou konkrétní postupy slovo tvorby, přenášení významů či korelace slangu a demografických údajů. Pro výzkum byl zvolen smíšený přístup, tzn. kvalitativní i kvantitativní analýza dat. Techniky sběru dat a celkový přístup k jejich analýze jsou založeny na metodologii částečně sociolingvistické, částečně spjaté s lingvistickou antropologií. Konkrétními použitými technikami sběru dat jsou dotazník (lingvistický i sociologický), zúčastněné i nezúčastněné pozorování, excerpce a interview. Přestože analýza nepřinesla žádné výsledky, které by potvrdzovaly hypotézu, tato práce přispěla na pole výzkumu slangu popisem slangu metalové subkultury a vytvořením slovníku jeho výrazů.

Klíčová slova: smíšený výzkum, sociolingvistika, lingvistická antropologie, variace jazyka, sociolekt, slang, subkultura, metalová subkultura, začlenění

Abstract

Title: Language Variation of the Metalhead Subculture

Author: Bc. Dominika Puhová

Supervisor: Mgr. Dan Faltýnek, Ph.D.

Abstract:

This paper deals with language variation of the metalhead subculture in Czech Republic. Particularly it compares the degree of integration of an individual into the subculture and the frequency of usage of slang words in common language of an individual (the hypothesis is: “The more an individual is integrated into the metalhead subculture the more slang manifests in his or her common language.”). The aim of this work is also to create a dictionary of slang words and to describe specific characteristics of the slang, such as particular processes of word formation, meaning transferring and correlation of the slang and demographic data. For the research an integrated approach was chosen, it means qualitative and also quantitative data analysis. Techniques of data collection and the general approach to data analysis are based on partly sociolinguistics and partly linguistic anthropology methodology. Particular used techniques are a questionnaire (linguistic and also sociological one), participating and non-participating observations, an excerption and an interview. Although the analysis did not produce any results which would confirm the hypothesis, this work contributed by describing of the metalhead subculture slang and creating its dictionary to the field of slang research.

Keywords: Integrated research, sociolinguistics, linguistic anthropology, language variation, sociolect, slang, subculture, metalhead subculture, integration

Obsah

Úvod.....	8
I. Cíle výzkumu.....	9
1. Hypotéza.....	9
2. Operacionalizace.....	10
3. Indikátory.....	11
II. Metodologie.....	12
1. Smíšený výzkum.....	12
2. Sociolingvistika, lingvistická antropologie a jejich metodologie.....	14
3. Techniky sběru dat.....	15
3.1 Pozorování.....	15
3.2 Excerpce.....	16
3.3 Dotazník.....	16
3.4 Interview.....	17
4. Výběr vzorku.....	19
5. Organizace výzkumného šetření.....	20
6. Analýza dat.....	21
7. Výzkumná etika.....	22
III. Teoretická část.....	23
1. Kultura a subkultura.....	23
1.1 Sociální skupina a organizace.....	23
1.2 Míra začlenění.....	24
1.3 Subkultura.....	27
2. Sociolekt a slang.....	39
2.1 Sociolekt.....	39
2.2 Slang.....	41
2.3 Běžný jazyk.....	43

3.	Lexikon a tvorba slov	44
3.1	Slovní zásoba.....	44
3.2	Změny v lexikonu.....	46
3.3	Expresivita.....	51
4.	Historie výzkumu.....	53
4.1	Historie výzkumu. Subkultura.....	53
4.2	Historie výzkumu. Slang	58
IV.	Praktická část	64
1.	Popis pilotního výzkumu	64
2.	Popis pozorování.....	66
3.	Excerpce.....	66
4.	Tvorba dotazníků a jejich sběr.....	66
4.1	Slang	66
4.2	Míra začlenění	67
5.	Příprava rozhovorů a jejich průběh.....	67
6.	Výstupy z výzkumu	68
6.1	Slovotvorba slangových výrazů	68
6.2	Změny významu v lexikonu slangu.....	71
6.3	Univerbizace.....	72
6.4	Expresivita.....	72
6.5	Demografické údaje a slang	73
6.6	Další zajímavá zjištění.....	75
6.7	Ověřování hypotézy.....	77
7.	Slovník.....	79
	Závěr	83
	Seznam použitých zdrojů.....	85
	Přílohy.....	91

Úvod

Fascinace provázanosti jazyka a společnosti, ke které se váže, je stará již několik staletí nejen v myslích laické veřejnosti, ale i ve sféře lingvistických a sociálních věd. Protože jako lidé jazyk užíváme každodenně, nejen ke komunikaci s ostatními, ale i v myšlení samotném, a protože jako lidé také nutně žijeme ve společnosti, může být pro nás obtížné učinit pomyslný krok zpět a získat nadhled tolik důležitý pro to, abychom mohli spatřit vztahy a struktury natolik komplexních systémů, jakými jazyk i společnost jistě jsou. Naštěstí pro lingvistickou i společenskovědní akademickou obec existují již několik desetiletí obory věd a především pak jejich metodologie, které, kuté v pověstném ohni terénního výzkumu, mají schopnost poodkrýt nám alespoň trochu toto mystérium relace mezi jazykem a společností, v níž žijeme.

Tato práce čerpá právě z takovýchto oborů, jakými jsou sociolingvistika a lingvistická antropologie, a užívá jejich metod ke zjištění možné souvislosti mezi začleněním jedince do metalové subkultury (která po několika desetiletích je i v Českém prostředí stále živá a dynamická) a užíváním slangu, náležícímu k této subkultuře, v jedincově běžném jazyce. Snaží se také odpovědět na otázky co je subkultura, slang i běžný jazyk.

Počáteční motivací pro výběr tohoto tématu byla především snaha o rozšíření povědomí o metalové subkultuře a povaze jejích členů, neboť díky určité uzavřenosti, jíž trpí do jisté míry všechny subkultury, jsou v mainstreamu vytvářeny mylné představy a dezinformace o dění v subkulturním prostoru. Právě tato uzavřenost byla výzvou, do které jsem se jako výzkumník toužila pustit. Nadto je slang metalové subkultury stále neprobádanou oblastí, a přestože existují texty o metalové subkultuře samotné, o jejím slangu nenajdeme příliš mnoho zmínek.

Přestože se může zdát zastíněn některými novějšími tématy, je výzkum slangů a sociolektů obecně stále ještě živý. Existuje ještě mnoho struktur a jevů, které nebyly nikdy popsány nebo dokonce teprve čekají na své objevení. Mimo to je slang velice dynamickou variací jazyka, proto je důležité udržet přehled v této tematice přezkoumáváním i již nashromážděných znalostí, nemluvě o souborech vědění, které ještě vytvořeny nebyly, jakým může být například slovník a popis právě slangu metalové subkultury. Proto se domnívám, že tato práce může přispět k tématu českých slangů a doplnit tak mozaiku zkoumání českého jazyka ve všech jeho podobách.

Jak jsem již zmínila, metodologie této práce vychází ze sociolingvistiky a lingvistické antropologie, je tedy smíšené povahy, tj. zahrnuje jak kvantitativní, tak kvalitativní způsoby analýzy a testování. Sběr (neboli tvorba) dat proběhne jednak dotazníkovým šetřením, ale také pozorováním (zúčastněným i nezúčastněným), excerpcí textů různé povahy a realizací rozhovorů s několika respondenty.

Práce je rozdělena do několika částí: první dvě se zabývají cíli výzkumu a jeho metodologií, třetí část je věnována teoretickým podkladům a historii výzkumů, které proběhly jak na téma subkultur, tak slangů. V poslední části se nachází popis samotného výzkumu, tedy sběru dat, jejich analýzy a zjištěných výsledků. Ty by měly ukázat, zda se dílčí pracovní hypotézy, a tudíž i hlavní hypotéza, potvrdily, nebo ne.

I. Cíle výzkumu

1. Hypotéza

Provázání subkultury a jazyka je velice široké téma i v případě, že je zvolena konkrétní subkultura, jako je tomu v této práci. Proto jsem se rozhodla zaměřit svou pozornost na pronikání slangu do běžného jazyka členů této subkultury. Během rešerše literatury k tématům subkultury i slangů a jejich výzkumu vyšlo najevo, že může existovat souvislost mezi intenzitou začlenění jedince do metalové subkultury a pronikání slangu do jeho běžného jazyka. Předpokládáme totiž, že existuje vztah mezi začleněním do skupiny a intenzitou, s jakou je přebírána varieta jazyka náležící k této skupině. Tento předpoklad vychází z faktu, že slangy nejen že se vytvářejí a reprodukují v prostředí určitého společenství, v našem případě subkultury, ale slouží také k demonstraci přináležitosti jedince k této subkultuře¹. Jistá provázanost slangu a subkultury, ke které se vztahuje, tedy jistě existuje (viz oddíl Subkultura a jazyk). Pokud se tedy míra začlenění do subkultury projevuje v častějším a intenzivnějším užívání slangu, je pravděpodobné, že mluvčí bude přenášet slangové prostředky i do svého přirozeného jazyka.

Původní hypotéza zněla: Členové metalové subkultury jsou ve své promluvě ovlivněni slangem této subkultury. Ihned však bylo zřejmé, že termín „promluva“ je příliš široký a ani zdaleka neoznačuje jazyk mluvčího v jeho „přirozené“ podobě, jak

¹ HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*, Ostrava: Profil, 1979, str. 18

jej chceme postihnout. Zároveň byla nasnadě uvažovat o relaci mezi sociální proměnnou, která by ovlivňovala pronikání slangu do běžného jazyka mluvčího, a tak byla do hypotézy zavedena míra začlenění do subkultury. Dospěli jsme tedy k současné hypotéze, která zní: „*Čím více je jedinec začleněn do metalové subkultury, tím více se slang této subkultury projevuje v jeho běžném jazyce*“.

2. Operacionalizace

Následoval krok převedení proměnných v hypotéze na měřitelné znaky, které můžeme pozorovat a porovnávat mezi sebou. Nejprve bylo potřeba ujasnit si koncept začlenění do subkultury. Pro konkrétní znaky intenzity začlenění byly vybrány tyto jevy: demonstrace příslušnosti k subkultuře (móda a styl, demonstrativní prezentace na sociálních sítích), množství členů subkultury v sociální síti jedince, aktivní diskuze o tématech relevantních pro subkulturu (jako jsou hudba, hudební scéna, móda, společenské akce s metalovou tematikou) a to jak v klasické konverzaci, tak na internetu (sociální sítě, internetová fóra), frekvence návštěvnosti podniků určených členům metalové subkultury (bary, restaurace, kluby), frekvence návštěvnosti koncertů a festivalů, volnočasové aktivity spojené se subkulturou. Zvažovány byly také pracovní či studijní zaměření (například organizace koncertů a festivalů, práce pro rockové časopisy, výběr muzikologie jako studijního oboru z důvodu možnosti vykonávat budoucí povolání v souvislosti s aktivním zájmem o metalovou hudbu), ale z prvních předvýzkumných pozorování vyplynulo, že jsou tyto jevy natolik marginální, že není nutné zahrnovat je do výzkumu.

Projevy slangu v běžném jazyce je mnohem jednodušší definovat – jsou to zjednodušeně konkrétní prvky slangu zaznamenané v běžné promluvě – slangová pojmenování, frazémy a idiomy, specifická syntaktická schémata, eliptičnost, hláskové alternace a typické gramatické rysy (viz oddíl Slang).

Z takto definovaných měřitelných znaků nám vyplynulo několik pracovních hypotéz. Nejprve bych je ráda uvedla a následně vysvětlila jejich sestavení a výběr.

1. *Čím více jedinec demonstruje svou příslušnost k metalové subkultuře, tím více používá slangová pojmenování v běžném jazyce.*

2. *Čím více členů metalové subkultury je v sociální síti jedince, tím více slangových frazémů užívá v běžném jazyce.*

Nejsnazší pro pochopení mého výběru bude začít s důvody vyřazení zbývajících jazykových prostředků. Eliptičnost jsem vyloučila, protože náleží všem slangům a není tudíž specifická pro konkrétní slang, který zkoumám. Dalo by se jistě namítnout, že to by ještě nemusela být překážka pro zařazení do pracovní hypotézy, dalším faktorem je však přesvědčení, že stejně jako hláskové alternace a gramatické rysy jde o specifika ne slangu, ale obecně mluveného projevu².

Mnohem komplikovanější byl pro mě výběr sociologických proměnných. Nebyl to totiž proces vyloučení „nevhodných“, ale spíše potvrzení těch „vhodných“ znaků proměnné. Pro první pracovní hypotézu jsem nakonec vybrala demonstraci příslušnosti k subkultuře, neboť používání slangových pojmenování (totiž těch prvků slangu, které jsou nejvíce zřejmé) je také spojeno s demonstrací příslušnosti ke skupině, která slang používá. Logicky by tedy mezi těmito dvěma znaky měl existovat vztah. Znak proměnné v druhé pracovní hypotéze je počet členů subkultury v sociální síti. Výběr tohoto znaku je motivován tím, že předpokládám větší míru užívání slangu obecně právě díky tomuto faktoru. Zjednodušeně, pokud má jedinec hodně známých z prostředí, ve kterém slang vznikl, budou slang častěji využívat ve své promluvě. Dle mého pak existuje větší míra pravděpodobnosti pronikání slangu do běžného jazyka jedince. Samozřejmě mohla být zvolena jiná možnost z ostatních znaků proměnné ze stejného důvodu, tento se mi však zdál nejvhodnější, neboť jej lze snadno zjistit, navíc navštěvování koncertů a festivalů, podobně jako klubů a restaurací s metalovou tematikou a věnování se ostatním volnočasovým aktivitám tradičně spojovaným s metalovou subkulturou, může být motivováno právě četností vazeb na další členy subkultury.

3. Indikátory

Pro znaky lingvistických proměnných bylo poměrně jednoduché stanovit identifikátory – jde jednoduše o počet výskytů daného jevu v mluveném textu. Co se týče znaků proměnných sociálních, vzala jsem v potaz všechny možné projevy znaku, které jsem doposud měla možnost pozorovat v terénu (v předvýzkumném pozorování) nebo které se jevily jako logicky možné. Následující tabulka ukazuje rozpis indikátorů jednotlivých znaků:

² HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*, Ostrava: Profil, 1979, str. 10

Tabulka 1

ZNAK	INDIKÁTORY
Demonstrace příslušnosti k subkultuře	Slovní demonstrace (prohlášení o vlastní příslušnosti k subkultuře) Móda Účes Doplňky
Počet členů metalové subkultury v sociální síti jedince	Počet
Volnočasové aktivity spojené se subkulturou	Četnost návštěv koncertů za rok Četnost návštěv festivalů za rok Četnost návštěv barů/restaurací/klubů za týden Čas věnovaný poslechu metalové hudby Čas věnovaný vyhledávání nových hudebních podnětů (skladeb, interpretů) Čas věnovaný diskuzi na témata blízká metalové subkultuře (osobně i virtuálně) Čas věnovaný zájmu o metalovou módu a styl Jiné (popsané konkrétním jedincem)
Porozumění slangu	Chápání významu slangových výrazů

Toto jsou tedy indikátory znaků sociálních proměnných, které zavedeme do dotazníkového šetření (viz níže).

II. Metodologie

1. Smíšený výzkum

Výběr výzkumného přístupu je pro výzkumníka vždy těžkou otázkou. Je potřeba vždy zvážit všechny výhody a nevýhody, jejich kompenzace, vhodnost toho kterého

přístupu nemluvě o konkrétních technikách sběru dat a metodách analýzy. Kvantitativní i kvalitativní přístup nabízí spoustu dobrých i horších vlastností. Ať už bych se rozhodla pro kterýkoli, vždy by vyvstala nutnost kompenzovat nevýhody vybraného přístupu. To je hlavní důvod, proč jsem se rozhodla pro přístup smíšený. Vzhledem k povaze kvantitativního přístupu se jím snadno připravíme o realistický pohled na skutečnost. Mním tím redukci reality, kterou způsobíme výběrem proměnných. Nakonec se totiž může ukázat, že jsme opomenuli velmi důležitý faktor, který byl příčinou zkoumaného jevu nebo jev významně ovlivňoval. Proto je dobré vyvážit tento nedostatek kvalitativním hloubkovým předvýzkumem v terénu (například v podobě zúčastněného či nezúčastněného pozorování, viz níže). Tím se také můžeme vyhnout tomu, že bychom opomenuli nějaké zvláštnosti, které by nás mohly zajímat v tématu daného výzkumu. V kvantitativním přístupu se také může snadno přihodit, že je určitý pojem chápán výzkumníkem jinak, než respondentem. Tento nedostatek může být též snadno vyřešen zavedením techniky sběru dat, která redukuje tuto možnost na minimum – například hloubkové interview předcházející dotazníkovému šetření, kde se ujasní významy pro výzkum důležitých pojmů.

Nyní může čtenáři připadat, že kvalitativní přístup slouží pouze jako doplněk nebo předvýzkum k přístupu kvantitativnímu, ale není tomu tak. Přestože je kvalitativní přístup vhodný jako vstup do přirozeného prostředí zkoumaného jevu, nabízí daleko více. Kupříkladu může být užitečný v případě, že námi zvolené téma je málo prozkoumané nebo dokonce otevíráme otázku zcela novou, neboť není závislý na předchozích teoriích vytvořených v daném tématu³. Je také výbornou volbou pro hloubkové zkoumání daného jevu v jeho přirozeném prostředí. Stejně jako kvantitativní výzkum má ale své nevýhody. Jednak je časově velmi náročný, což je opak kvantitativního přístupu, který sbírá data poměrně rychle a efektivně, co je ale hlavní nedokonalostí kvalitativního přístupu je jeho problematika subjektivity výzkumníka, jejíž míra je oproti kvantitativnímu přístupu velmi vysoká. Hendl na toto téma píše: „[kvantitativní] šetření pomáhá prokázat obecnost vybraného případu v rámci zkoumané populace“⁴. Je proto jistě lepší kombinovat metody a techniky zmíněných přístupů tak, abychom vyvážili nedostatky a posílili dobré stránky obou.

³ ŠVAŘÍČEK, R. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, str. 24

⁴ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, str. 277

Také analýza dat, které byly sesbírány pomocí kvantitativních technik, například dotazníku, může proběhnout za přispění kvalitativních postupů, tzn., interpretace probíhá na základě kvalitativních metod analýzy⁵.

2. Sociolingvistika, lingvistická antropologie a jejich metodologie

Historii sociolingvistiky a lingvistické antropologie a vědecké předpoklady k jejich vzniku jsme si již uvedli v oddíle Sociolingvistika a lingvistická antropologie (viz Teoretickou část). Tradiční modely metodologie, které vzešly především z dialektologie a etnografického (a antropologického) zkoumání, byly od šedesátých let minulého století upravovány pro účely zkoumání sociolektů ve městech, místo dialektů na venkově⁶.

Hlavním nedostatkem tradiční dialektologie je její neuvědomování si či ignorace vnitřních diferencí dialektu – dialekt tak působí jako variace jazyka používaná výhradně na jednom území nehledě na variace jednotlivých mluvčích⁷. Použitím kvantitativních technik sběru dat ve spolupráci s kvalitativní analýzou lze přitom uchopit jednak různé variace ve zkoumaném jazyce, ale také například propustnost hranic území nebo sociální skupiny, kde se jazyk vyskytuje⁸. Přijetí kvantitativních přístupů však umožnil až nástup technologie, která umožnila lingvistické zpracování dat v relativně krátkém čase.

Mezi dialektologií a sociolingvistikou však v současnosti existuje velký rozdíl, a to především v pohledu na vztah dat a teorie. Zatímco dialektologie, podobně jako etnografie, nejprve sbírá data a na základě nich pak vytváří teorii, sociolingvistika si podržela klasický sociologický postup a vychází od teoretického podkladu směrem ke sběru dat a jejich následné analýze⁹.

Lingvistická antropologie naproti tomu používá jakýsi hybridní přístup – nelze vstoupit do terénu jen tak, bez předchozí přípravy, a tak je výzkumník nucen strávit nějaký čas zkoumáním dostupných pramenů jak o jazyce, tak o sociokulturních

⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, str. 276

⁶ MILROY, L., GORDON, M. J.. *Sociolingvistika: metody a interpretace*. Praha: Karolinum, 2012, str. 28

⁷ Tamtéž, str. 32

⁸ Tamtéž, str. 32 – 33

⁹ Tamtéž, str. 34

náležitostech skupiny, jejíž jazyk zkoumá¹⁰. Přestože původně se jednalo o skupiny kulturně velmi vzdálené, dnes lze pomocí metod lingvistické antropologie zkoumat také mnohem bližší a dostupnější skupiny. Přesto požadavek na prvotní bádání zůstává – výzkumník by neměl vstupovat do terénu nepřipraven, přestože může předchozí studium pramenů vyvolat napětí mezi získanými informacemi a realitou. Dobrý výzkumník si však ze získaných informací neutváří osobní názor ani závěry, bere je pouze jako to, co jsou – eticky získané, kategorizované vědomosti o skupině obyvatelstva.

3. Techniky sběru dat

3.1 Pozorování

Kvalitativní přístup, který je nejčastěji volenou strategií v lingvistické antropologii, upřednostňuje pro své výzkumy zúčastněné pozorování¹¹. Tato technika má několik výhod, hlavní je však získání důvěry informátorů, což je klíčový krok pro úspěšný kvalitativně postavený výzkum. Pro naše účely sice není zúčastněné pozorování zcela nevhodné a jistě by přineslo spoustu zajímavých poznatků, přesto však považuji za lepší volbu pozorování nezúčastněné. Hlavním důvodem pro toto rozhodnutí je zachování určitého odstupu a neutrality na rozdíl od pozorování zúčastněného¹². Toto pozorování si klade za cíl jednak seznámení se s prostředím a jeho jazykem, ale také přímý odposlech tohoto jazyka. Výstupem z pozorování bude seznam slangových výrazů a frazémů, který bude později validován zaprvé excerpcí a zadruhé a především dotazníkovým šetřením.

Přesto je pro nás zúčastněné pozorování využitelné, a sice v podobě předvýzkumu, neboli prvního vstupu do terénu, který slouží k prvotnímu setkání se se skupinou, která je středem našeho výzkumného zájmu, neboť „ve většině případů badatelé zkoumají společenství, jejichž členy nejsou“¹³. Toto předvýzkumné pozorování si klade za cíl prohloubit výzkumníkovy vědomosti

¹⁰ POKORNÝ, J. a HANULIAK, J. *Lingvistická antropologie: jazyk, mysl a kultura*. Praha: Grada, 2010, str. 48 – 49

¹¹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, str. 193

¹² Tamtéž, str. 202

¹³ MILROY, L., GORDON, M. J.. *Sociolingvistika: metody a interpretace*. Praha: Karolinum, 2012, str. 77

o subkultuře, jejím fungování, jejích členech a slangu, který používají ke komunikaci mezi sebou a manifestaci vlastní příslušnosti ke skupině. Jak píše Hendl: „pozorování, která předcházejí provedení statistického šetření, přinášejí cenné informace o možnosti přístupu k informátorům, k jejich základním životním pohledům a šíří jejich zájmů. Přitom jde často o pilotní testování a zlepšení dotazníku pomocí informací získaných kvalitativním výzkumem“¹⁴.

3.2 Excerpce

Excerpci osobně považuji za velmi přínosnou techniku sběru dat, která doplňuje techniku odposlechu během pozorování. V textech, které jsou vytvářeny členy metalové subkultury nebo jsou jim určeny, lze najít prvky slangového jazyka. Metoda excerpce bude aplikována na internetové články, příspěvky na sociálních sítích a články v rockových a metalových časopisech. Výsledkem takové analýzy bude seznam domnělých slangových výrazů, které budou později podrobeny dalšímu výzkumu v dotazníkovém šetření. To má za úkol ukázat míru užívání a porozumění získaným slangovým výrazům a frazémům.

3.3 Dotazník

Dotazníkové šetření bude probíhat dvěma způsoby. První vlna dotazníků bude zaměřena na slang a jeho použití. Tyto dotazníky budou obsahovat slangové výrazy získané z předchozího výzkumu (pozorování a excerpce) a jejich cílem bude získat data o tom, zda respondenti výrazy znají či neznají, abychom si tak ověřili správnost dat sesbíraných z excerpce a pozorování, tzn., zda se skutečně jedná o slangové výrazy, které jsou známy, a je jim rozuměno. Druhá fáze bude sociokulturní – dotazník se bude ptát na aspekty začlenění do subkultury, jak jsme si je nastínili výše (oddíl Indikátory). To nám později umožní získat povědomí o míře začlenění respondenta do subkultury a tuto

¹⁴ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, str. 276

porovnat s použitím slangových jazykových prostředků v jeho běžné řeči. Tu budeme pozorovat v rámci nahrávaného rozhovoru.

Co se týče dotazníků zaměřených na slangové výrazy, jejich koncepce je poměrně jednoduchá. Součástí budou otázky ptající se na demografické údaje (kraj, odkud respondent pochází, věk, pohlaví a vzdělání); na základě těchto údajů budeme moci zkoumat možné variace uvnitř slangu v důsledku rozdělení členů subkultury na menší skupiny (například podle věku členů apod.). Další částí tohoto dotazníku bude souhrn sesbíraných výrazů a frazémů. Respondent bude odpovídat, zda uvedený výraz nebo frazém používá, či ho popřípadě alespoň zná, nebo se s ním nikdy předtím nesetkal.

Dotazníky sociologické, neboli ty, které nám mají zajistit data ohledně míry začlenění respondenta do subkultury, budou poměrně složitější. Na základě hypotézy a jejích proměnných byly stanoveny jisté indikátory jevů, které sledujeme. Tyto indikátory musíme zakomponovat do otázek tak, aby byly všem možným respondentům srozumitelné a přitom se ptaly konkrétně na ty jevy, které jsme si předsevzali zjistit. To nemusí být tak docela jednoduchý proces. Více o tvorbě konkrétních dotazníků právě pro tento výzkum viz oddíl Tvorba dotazníků.

3.4 Interview

Rozhovor je základní technikou kvalitativního výzkumu, ve smíšeném rozhovoru můžeme kombinovat například dotazníkové šetření a polostrukturovaný nebo tzv. neformální rozhovor¹⁵. Výhodou kvalitativního rozhovoru je, že snížíme pravděpodobnost vzájemného nepochopení se mezi respondentem a výzkumníkem na minimum. V případě, že respondent (nebo informátor, jak je častěji užíváno v kvalitativních textech) chápe nějaký pojem nebo jev jinak, než výzkumník, v podstatě okamžitě je tento nedostatek odhalen a napraven. Sám respondent má navíc vhled do zkoumané problematiky a to jak ze svého vlastního, subjektivního úhlu pohledu, tak zároveň z pohledu

¹⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, str. 164 – 166

zkoumané skupiny, tzn., že reprezentuje názor nebo (častěji¹⁶) jeden názorový proud uvnitř zkoumané populace.

U rozhovoru je důležité, abychom přiměli respondenta mluvit svým vlastním, „přirozeným“ jazykem. Abychom dosáhli takového stavu respondentovy výpovědi, musíme rozhovor dopředu správně strukturovat, respektive strukturovat ho pouze do takové míry, abychom měli představu, o jakých tématech chceme s respondentem mluvit a jak jsou provázána mezi sebou¹⁷. Tato polostruktura nám pomůže vytvořit a udržet plynulost rozhovoru. Respondent se více zaměří na svou vlastní výpověď, čímž snížíme jeho vnímání nahrávání rozhovoru na minimum.

Jaká témata zvolíme, je čistě na našem uvážení, měli bychom však vzít v potaz, která témata považujeme za spouštěče respondentových reakcí, čili která témata se dotýkají respondentova života, zájmů, práce či studia, a samozřejmě také předchozí zkušenosti z jiných rozhovorů¹⁸. Pro naše potřeby to tedy budou především neutrální témata jako např. rodina, přátelé, práce, studium apod. Témata související s metalovou subkulturou ponecháme jako „výkop“ pro začátek rozhovoru s respondentem (tzn. oněch pověstných prvních dvacet až třicet minut, během kterých respondent přejde k užívání běžného jazyka). Mimo strukturování témat existují běžné strategie vyvolání požadovaného „přirozeného“ jazyka (viz oddíl Běžný jazyk).

V kvalitativním výzkumu je také možné použít tzv. neformální rozhovor. Výhoda takového rozhovoru je ta, že respondent snadno zapomene na výzkumný charakter rozhovoru (nebo o něm nemusí ani vědět, takové pořizování rozhovorů je však problematické z pohledu výzkumné etiky a do našeho výzkumu jej zavádět nebudeme)¹⁹. Samozřejmě má i tato technika sběru dat slabé a silné stránky. Hlavní plus neformálního rozhovoru spočívá jednak v neformálnosti samotné (informátor si k výzkumníkovi buduje mnohem důvěryhodnější vztah), ale také v tom, že výzkumníkovi umožňuje být přizpůsobivější okolnostem

¹⁶ Při výběru respondentů tedy musíme dbát na to, abychom nesklouzli k „točení se v kruhu“ stejných hodnot a světónázorů. Je potřeba dát si pozor zejména na tzv. elity a zkoumat i střední proud a okrajové části populace.

¹⁷ Srov. LABOV, W. *Field Methods of the Project on Linguistic change and variation*, 1984, in: MILROY, L., GORDON, M. J.. *Sociolingvistika: metody a interpretace*. Praha: Karolinum, 2012, str. 69

¹⁸ MILROY, L., GORDON, M. J.. *Sociolingvistika: metody a interpretace*. Praha: Karolinum, 2012, str. 69

¹⁹ Dá se však říci, že takový typ rozhovoru, přestože není nahráván, probíhá v rámci pozorování, takže je de facto součástí mnoha kvalitativních výzkumů.

a potřebám informátora²⁰. Průběh i analýza takového rozhovoru jsou však časově mnohem náročnější – déle trvá, než výzkumník získá požadované informace a protože rozhovory postrádají jakoukoli strukturu, každý je uspořádán jinak a hledání informací tak vyžaduje mnohem více času²¹. Dle mého názoru musí být také vztah informátora a výzkumníka na jiné úrovni než může být běžné, míním tím fakt, že informátor nebude chtít a nebude ani schopen vést neformální rozhovor s člověkem, kterého sotva zná, předpokládá se proto, že informátor a výzkumník se budou znát již delší dobu (například při zúčastněném pozorování).

4. Výběr vzorku

Při výběru vzorku je nejdůležitějším aspektem jeho reprezentativnost, tj. zda budou data získaná od této skupiny představovat reálnou situaci v populaci. V našem případě to znamená, zda bude vzorek, na kterém výzkum provedeme, dostatečně reprezentovat všechny náležitosti slangové situace uvnitř metalové subkultury. Vzhledem k tomu, že o slangu metalové subkultury toho příliš nevíme (což je jeden z důvodů pro realizaci tohoto výzkumu), můžeme se jen domnívat, jaká míra diferenciací slangu uvnitř subkultury panuje, nakolik je tento konkrétní slang dynamický a univerzální pro celou subkulturu. To je důvod, proč zavádíme do výzkumu dotazník, jehož cílem bude mimo jiné zjistit tyto náležitosti. Proto je potřeba získat pro vyplnění dotazníku co nejširší okruh respondentů. Základními charakteristikami, které by mohly být podstatné, co se týče diferenciací slangu, jsou kraj v rámci České republiky, odkud respondent pochází, věk, pohlaví a vzdělání respondenta. Tyto faktory mohou ovlivňovat podobu jak národního jazyka mluvčího, tak, logicky, jeho osobní variaci slangu²². Výběr respondentů pro dotazníkové šetření tedy bude náhodný, abychom mohli postihnout i ty speciální případy, které by se například kvótním výběrem nikdy nepodařilo získat, neboť bychom o jejich existenci nemohli ani vědět.

Výběr respondentů pro interview mělo původně probíhat „tradičním“ antropologickým (chcete-li kvalitativním) postupem, a sice systémem sněhové koule.

²⁰ HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, str. 113

²¹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, str. 175

²² Tuto skutečnost považuji za tak základní lingvistickou a antropologickou (či sociologickou) znalost, že nepovažuji za nutné citovat zde autory, kteří se tímto tématem zabývali.

Nepoužijeme však její klasickou verzi, neboť by se mohlo snadno stát, že sklouzneme k výběru informátorů se stejnými charakteristickými rysy. Protože by však byla velká škoda připravit se o informátory, s nimiž byl navázán vztah a vzájemná důvěra při pozorování, použijeme techniku následovně: Nejprve, podle vypořizovaných diferencí a vztahů v několika odlišných skupinách, vybereme z každé pozorované skupiny jednu osobu představující „mainstream“ v dané skupině. Postupně pak se pokusíme vybrat pro rozhovory takové respondenty, kteří jsou s nimi v názorovém, životním či jiném rozporu, abychom zabránili vynechání marginalizovaných jedinců z výzkumu.

Naší populací pro realizaci rozhovorů budou členové metalové subkultury ve věku 18 – 25 let. Obecně se totiž předpokládá, že nejprogresivnější, a tedy většinou nejlépe měřitelně se slang projevuje u mladší generace²³. Výběr skupiny na základě věku je předpoklad utvořený během pilotního výzkumu, kdy bylo možno sledovat rozdíly v mluvě starších a mladších generací metalové subkultury. Věkové rozmezí vzorku je dáno také pozorováním. Metalisté tohoto věku se už můžou účastnit plnohodnotně různých setkání a kulturních akcí (včetně případné konzumace alkoholu), nejsou však většinou ještě tolik omezováni svým životním stylem (čti nemají děti či rodiče-seniory apod., o které by museli pečovat).

Všichni respondenti budou anonymizováni v souladu s etikou výzkumu.

5. Organizace výzkumného šetření

Jako první bude provedena pilotáž, neboli předvýzkum, který bude mít charakter zúčastněného pozorování v několika skupinách v rámci metalové subkultury. Toto zúčastněné pozorování bude probíhat na letních festivalech a v barech zaměřených na metalovou subkulturu (nebo metalovou subkulturou osvojených). Tento předvýzkum si klade za cíl zorientovat se v prostoru subkultury, pochopit a osvojit si její základní principy a vzorce chování a to zejména za účelem získání budoucích informátorů a všeobecného vzhledu do struktury subkultury.

Druhé pozorování bude již nezúčastněné a bude probíhat v odlišných prostorách a akcích. Realizovat nezúčastněné pozorování ve stejných skupinách, ve kterých jsme již navázali vztahy, by nebylo možné. Zde bude probíhat především odposlech

²³ MILROY, L., GORDON, M. J.. *Sociolingvistika: metody a interpretace*. Praha: Karolinum, 2012, str. 30

slangových výrazů a fungování slangu obecně. Takové získávání dat můžeme sice považovat za poněkud banální, bude však podloženou následnou excerpcí textu a dotazníkovým šetřením.

Toto šetření bude dvojího charakteru. Zprvée bude vytvořen dotazník doptávající se na demografické údaje a slangové výrazy za účelem zjistit správnost získaných výrazů, jejich univerzálnosti nebo naopak diference ve skupinách (pravděpodobně) tvořených na základě právě oněch demografických údajů. Jinými slovy, slang se může lišit v různých krajích, mezi různými generacemi populace nebo na základě pohlaví respondenta²⁴. Druhý dotazník bude směřován na respondenty účastnící se nahrávaných rozhovorů. Zjišťovat bude míru začlenění do subkultury.

Následovat bude vedení rozhovorů s několika vybranými informátory. Na vzorku těchto rozhovorů bude aplikována kvalitativní analýza s cílem zjistit, zda se projevuje slang v běžném jazyce, jakým způsobem a v jaké míře. Na základě těchto dat bude provedeno srovnání míry začlenění a frekvence použití slangových výrazů v běžném jazyce. Toto srovnání pak ukáže, zda se naše hypotéza potvrdila nebo ne.

6. Analýza dat

Na základě sociolingvistického designu a designu lingvistické antropologie budou data analyzována následovně. Data získaná z excerptce a odposlechů při pozorování subkultury v jejím „přirozeném prostředí“ budou zpracována do dotazníku, který bude rozeslán členům subkultury všech věkových kategorií a různého původu (v rámci České republiky). Tyto vyplněné dotazníky budou sloužit jako potvrzení či vyvrácení uvedených výrazů a frazémů jako slangových.

Takto získané výrazy budou podrobeny další analýze. Zprvée se budeme zabývat jejich původem – zda jsou uvedená slova česká nebo mají cizí původ (popř. z kterého jazyka pocházejí), zda se skloňují dle českých gramatických pravidel nebo zůstávají neohebná. Budeme sledovat také možný výskyt kalků. Za druhé se zaměříme na způsob slovtvorby daných výrazů a za třetí budeme zjišťovat výskyt výrazů s přeneseným významem (metafory, metonymie apod.). Budeme se také zabývat možnými vztahy

²⁴ Samozřejmě pokud bychom měli tuto kategorii rozebrat do hloubky, zjistíme, že se slang pravděpodobně nebude lišit na základě pohlaví, ale genderu, který daný jedinec prezentuje. Protože ale v naší společnosti je gender tradičně totožný s pohlavím, nebudeme se zde pouštět do této velmi komplikované problematiky a ponecháme kategorii pohlaví tak, jak je běžné.

mezi demografickými údaji (věk, pohlaví, kraj původu a vzdělání) a slangem pomocí kvantitativních metod analýzy.

Analýza provedených rozhovorů bude kvalitativní. Hledat budeme výskyty slangových výrazů a frazémů v rozhovorech a jejich četnost, následně budeme tuto četnost porovnávat s mírou začlenění našich respondentů, se kterými byl veden rozhovor. Tuto míru začlenění zjistíme z dotazníku, který bude vyhodnocen rovněž kvalitativně na základě sociopsychologických proměnných uvedených v oddíle Míra začlenění. Pomocí tohoto porovnání (především na základě pracovních hypotéz) potvrdíme nebo nepotvrdíme naši hypotézu.

7. Výzkumná etika

Hendl uvádí několik pravidel, které by měl dodržovat každý eticky správně vedený výzkum²⁵:

- Informovaný souhlas – nejde pouze o souhlas například s nahráváním, ale také o poučení informátora o tom, k čemu bude rozhovor sloužit, kde a kým bude využit
- Přístup k nezletilým – nezletilí nemohou dát informovaný souhlas, proto musí být zacházení s nimi jako s respondenty velmi citlivé
- Souhlas pasivní a aktivní – pasivní: informátor odevzdává podepsaný formulář pouze v případě, že nesouhlasí s účastí ve výzkumu, aktivní: informátor podepisuje formulář jako souhlas s účastí
- Informátor může kdykoli v průběhu výzkumu odmítnout účast na výzkumu
- Anonymita informátorů

Nadto ještě uvádí specifika v etické otázce výzkumu kvalitativního²⁶: soukromí (možnost výzkumníka pozměnit některé skutečnosti se záměrem ochránit soukromí informátorů, samozřejmě pouze v případě, že tyto změny nenaruší vyznění výsledků analýzy), emoční bezpečí (informátor musí mít prostor vysvětlit své pocity a otevřít se při rozhovoru o emočně citlivých tématech, existuje zde však problém vytvoření role výzkumníka jako terapeuta), zatajení cílů a okolností výzkumu (v případě, že je to nutné pro uskutečnění a naplnění cílů výzkumu, může výzkumník zatajit určité informace

²⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, str. 153

²⁶ Tamtéž, str. 153 – 155

o výzkumu, mělo by však jít o záležitost co nejméně frekventovanou), reciprocita (reciprocita může přijít ve formě aplikovaného výzkumu ve prospěch zkoumané skupiny, nebo může nastávat na osobní úrovni – odměna za poskytnutí rozhovoru apod.).

Za samozřejmé pokládám vedení výzkumu a všech jeho částí tak, aby v žádném případě nezpůsobil újmu na zdraví respondentů, a to jak fyzicky, tak psychicky.

III. Teoretická část

1. Kultura a subkultura

1.1 Sociální skupina a organizace

V mikrosociologii se objevují dva velmi výrazné pojmy, a sice sociální skupina a organizace. Který z těchto termínů, či kategorií můžeme používat v souvislosti se subkulturou, která je základním termínem v této práci? Toto se může zdát jako banální otázka, která je samoúčelná a nesměruje k žádnému dalšímu cíli, opak je však pravdou. Na základě toho, zda začadíme subkulturu pod organizaci či sociální skupinu, bude se odvíjet naše další uvažování o způsobu začlenění jedinců do subkultury, což je proces, který nás zajímá.

Pod pojmem sociální skupina bychom si měli představit takovou skupinu jedinců, kde probíhá každodenní život a kde jsou jedinci mezi sebou propojeni vzájemnou interakcí. Můžeme také uvést její sociologickou definici: „Sociální skupina je jedním ze sociálních útvarů, jednou z forem, do kterých se lidé sdružují. Oproti společnosti či organizaci však není sociálním konstruktem. Je souborem živých aktérů, kteří vnímají sebe a druhé, jsou spolu v interakci a vzájemně se ovlivňují.“²⁷ Tato definice nám říká, že pojem organizace je zatížen sociální konstrukcí – to znamená, že lidská společnost vytváří typizace a kategorie, které pak ustavuje v instituce a tyto pak slouží k jednodušší orientaci v prostředí člověka (příčemž existuje systém legitimizací a sankcí, které tyto instituce zaštiťují a podporují)²⁸. Tuto poslední vlastnost však sociální skupina nemá, je příliš živá,

²⁷ NOVOTNÁ, E. *Sociologie sociálních skupin*. Praha: Grada, 2010, str. 7

²⁸ BERGER, P. L. a LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, ISBN 80-85959-46-1

proměnlivá, než aby etablovala instituce ve své vlastní struktuře. Otázkou tedy zůstává, zda je subkultura sociální skupinou či organizací.

Dle mého názoru leží subkultura na hranici mezi těmito dvěma pojmy – je neustále žitá v každodennosti, ale zároveň již vykazuje určité rysy blížící se institucionalizaci. Do jaké míry je či není organizací, záleží na otevřenosti, respektive uzavřenosti subkultury. Pokud je subkultura dostatečně otevřena vlivům zvenčí, nelpí tolik na vlastních kategorizacích a je schopna a ochotna je přizpůsobovat a měnit jejich hranice. Nevytváří se tedy pevně daný systém sankcí, které by postihovaly jedince, který nezvládá nebo nechce naplňovat obsahy a významy prioritní pro danou subkulturu. Zároveň není potřeba kategorizace jakkoli obhajovat, neboť jejich hranice jsou nestálé. Nedá se však říci, že pro hodnoty společné členům té které subkultury neexistují žádné legitimizační strategie (ty jsou však většinou určeny mainstreamové společností²⁹).

Objevuje se i teoretický koncept, který neodpovídá tomuto rozdělení na skupiny a organizace – Urbanová a Dundelová³⁰ definují pouze sociální skupinu na základě určitých znaků³¹ (vzájemná interakce členů, společné cíle a ideologie, systém rolí, norem, sankcí a odměn, organizovanost, soudržnost, společné hodnoty, skupinová disciplína, vědomí svého členství – diferenciací mezi my a oni, identifikace členů se vztažnou osobou), které v důsledku pod kategorií „skupiny“ zahrnovaly jak sociální skupiny, tak organizace. Budeme se však držet původně nastíněného rozvržení, neboť to nám umožní mít na paměti rozdíl v institucionální ukotvenosti organizace a skupiny³².

1.2 Míra začlenění

Sociologická encyklopedie³³ popisuje socializaci jako „komplexní proces, v jehož průběhu se člověk jako biol. tvor stává prostřednictvím sociální interakce a komunikace s druhými sociální bytostí schopnou chovat se jako člen

²⁹ Tuto tezi podporuje pozorování provedené autorkou práce, viz oddíl Praktická část

³⁰ URBANOVÁ, M. a DUNDELOVÁ, J. *Sociologie a sociální psychologie*. V Brně: Mendelova univerzita, 2013, ISBN 978-80-7375-718-2

³¹ Tamtéž, str. 165

³² To se může ukázat jako podstatná informace, protože se promítne v nahlížení na začlenění jedince do skupiny a tudíž v celém metodologickém přístupu od pozorování po tvorbu dotazníku

³³ KELLER, J., NEŠPOR, Z., edit. *Encyklopedie sociologie*, heslo Socializace, dostupné z: [<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Socializace>], 2018-5-1

určité skupiny či společnosti“. Každý z nás je tedy socializován, přestože někteří jedinci žijí na okraji společnosti nebo se kvůli určitému typu deviance stávají marginalizovanými. Dále Sociologická encyklopedie říká, že socializace probíhá přijetím určitých hodnot, norem a vzorců chování³⁴, které jsou pro danou skupinu typické. Jak se dozvíme dále, také subkultura je souborem specifických norem, hodnot a vzorců chování, pouze se tyto odlišují od mainstreamu (viz níže). Proto u jedince nutně musí proběhnout socializace i do subkultury. Smolík na téma socializace píše: „vrstevnické skupiny na bázi subkultur mládeže mají neodmyslitelné místo v procesu socializace“³⁵ a dále „většina sociologů a psychologů uvažuje o socializaci jako o procesu, který začíná narozením a končí smrtí“³⁶. Socializace tedy probíhá po celý život jedince s tím, jak se mění sám jedinec.

Podobně jako socializace existuje také proces zvaný enkulturace. Probíhá podobně jako socializace, nejedná se však o začleňování se do skupiny, nýbrž konkrétně přijímání kultury dané skupiny se všemi normami, strategiemi, věděním³⁷. V pojmu subkultura přímo zní termín „kultura“, dá se tedy předpokládat, že vyjadřuje určitou výšeč komplexní kultury tvořené jednotlivými kulturami ve středu s mainstreamem (viz níže). Zároveň z toho můžeme vyvodit, že i enkulturace je proces, který nutně musí proběhnout při začleňování jedince do subkultury. V našem případě se tedy dá říci, že se zajímáme o míru socializace a enkulturace do subkultury, která u jedince proběhla.

Přestože je subkultura jako taková na pomezí organizace a sociální skupiny, pro informace o náležitostech začlenění konkrétně do námi sledované subkultury použijeme koncept sociální koheze (potažmo integrace do sociální skupiny³⁸). Důvodem pro to je předvýzkumné pozorování, které neodhalilo žádné instituce určující nebo ovlivňující podobu začlenění nebo průběh integrace jedince do metalové subkultury.

Míra začlenění do skupiny se dá pozorovat na těchto aspektech³⁹:

³⁴ KELLER, J., NEŠPOR, Z., edit. Encyklopedie sociologie, heslo Socializace, dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Socializace], 2018-5-1

³⁵ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 21

³⁶ Tamtéž, str. 21

³⁷ SOUKUP, V., NEŠPOR, Z., edit. Encyklopedie sociologie, heslo Enkulturation, dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Enkulturation], 2018-5-2

³⁸ NOVOTNÁ, E. *Sociologie sociálních skupin*. Praha: Grada, 2010, str. 33

³⁹ Tamtéž, str. 33

- Interakční síť
- Frekvence skupinových interakcí
- Vyšší frekvence interakcí s členy než nečleny (pohyb jedince se odehrává více v prostředí interním než externím)
- Míra participace na společných událostech skupiny⁴⁰

Důležitá pro míru začlenění je dle mého názoru také identita, kterou si jedinec vytváří jako její člen. V tomto případě však nastává problém měřitelnosti identifikace s kulturou skupiny. Musíme se v této oblasti spolehnout na pozorování, která provádíme v dané skupině, a na výpovědi samotných členů. V tom případě ale, jak poznamenává Novotná⁴¹, nemůžeme měřit nic jiného, než manifestaci této kultury. V každodenním životě však, jak víme, hrajeme mnoho rolí a posuzovat jejich autenticitu nebo „pravost“ není v popisu naší práce. Zda se jedinec reálně identifikoval se skupinou či tuto skutečnost pouze předstírá, není předmětem našeho zájmu. Smiřme se tedy s představou, že jediná měřitelná proměnná je pro nás manifestace přináležitosti ke skupině, v našem případě subkultuře. Osobně tuto manifestaci považuji za dostačující ukazatel začlenění do skupiny (subkultury).

Zvláštním případem této manifestace je angažovanost jedince ve skupině⁴². Smolík dělí členy subkultury na aktivní jedince, kteří se aktivně podílejí na „chodu“ a dění v subkultuře, a konzumenty, kteří se sice aktivně nepodílejí, ale subkultura pro ně má hluboký osobní význam. Na posledním místě uvádí nečleny, kteří se povrchně zajímají pouze o styl subkultury (viz níže) a obsahy, které s sebou subkultura přináší, nepřebírají a nemají o ně zájem. Tento poslední typ členů subkultury je však mimo okruh našeho zájmu.

Objasněme si nyní ještě rozdíl mezi pojmy subkultura a hnutí, neboť se domnívám, že tyto termíny mohou být někdy zaměňovány. Hnutí, na rozdíl od subkultury, sleduje nějaké jasně stanovené cíle a předpokládá větší integritu, co se týče názoru nebo ideologie⁴³. Metalová subkultura naopak vykazuje velké vnitřní rozdíly, někdy dokonce protirečící si proudy (viz oddíl Proudů metalové subkultury).

⁴⁰ NOVOTNÁ, E. *Sociologie sociálních skupin*. Praha: Grada, 2010, str. 35

⁴¹ Tamtéž, str. 86

⁴² SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 41

⁴³ Tamtéž, str. 42

1.3 Subkultura

Termín subkultura už svým názvem naznačuje souvislost s kulturou. Co je ale kultura? Odpovědi na tuto otázku se značně liší obor od oboru, autor od autora. Každý předkládá svou definici a akademická obec nebude snad nikdy zcela uspokojena výsledkem jejich snažení. „Kultura jako termín [je] nechvalně proslulá svou nejednoznačností“⁴⁴ Přesto mají všechny definice několik podobností, především všechny se snaží nějakým způsobem vysvětlit, k čemu kultura slouží a jak je přenášena. To dokazuje velmi jednoduše podaná definice Salzmannova: „veškeré lidské naučené chování přenášené z generace na generaci“⁴⁵. Mohlo by se zdát, že tato definice je výstižná a zároveň dostatečně jednoduchá, je však příliš orientována na chování jedince, jako by hmotná kultura, symbolické systémy, vědění a kategorizace nebyly podmnožinami kultury. Wardhaugh definuje kulturu jako „vše, co musí jedinec znát, aby mohl fungovat v dané společnosti“⁴⁶. To už zní jako poněkud lepší formulace, přesto opět chybí zmínka o hmotné kultuře. Můžeme namítnout, že hmotná kultura může spadat pod ono „vše, co musí jedinec znát“, navzdory tomu se domnívám, že existuje hmotná i nehmotná část kultury, která není nutná pro fungování jedince ve společnosti a přesto je zahrnuta do kultury jako takové. Pravděpodobně začínáme chápat úskalí kultury jako pojmu a pokusů o její vymezení. V návaznosti na předešlé výhrady můžeme alespoň rozdělit chápání kultury jako procesu a jako produktu nějaké činnosti⁴⁷, ať už hmotného nebo nehmotného. Pak nám pravděpodobně postačí definice Murphyho: „Kultura je celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti, a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím“⁴⁸ nebo vyčerpávající definice Smolíka: „označení pro všechny sdílené normy, způsoby chování, schopnosti, hodnoty, rituály, tradice, znalosti a dovednosti, s nimiž se člověk nerodí, ale které přebírá v procesu socializace“⁴⁹.

⁴⁴ HEBDIGE, D. *Subkultura a styl*, Praha: Volvox Globator, 2012, str. 29

⁴⁵ SALZMANN, Z. *Linguistic anthropology: a short introduction*. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, 2012, str. 13 („all human learned behavior transmitted from generation to generation“ – překlad autora diplomové práce)

⁴⁶ WARDHAUGH, R. *An introduction to sociolinguistics*. 4th ed. Oxford: Blackwell, 2002, str. 229 („whatever a person must know in order to function in a particular society“ – překlad autora diplomové práce)

⁴⁷ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 27

⁴⁸ MURPHY, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, str. 32

⁴⁹ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 27

Stejně jako termín kultura, ani pojem subkultura nedisponuje jednoznačně danou, všemi přijímanou definicí. Velký sociologický slovník ji však definuje jako „soubor specifických norem, hodnot, vzorů chování a životního stylu charakterizující určitou skupinu v rámci širšího společenství, tzv. dominantní kultury, jejíž je tato skupina konstitutivní součástí“⁵⁰.

Gruber⁵¹ uvádí jako hlavní tyto funkce subkultury:

- „Útočiště“ pro nesocializované jedince
- Komunikace potřebná pro výkon zájmové činnosti
- Umožnění realizování a zkoušení nových vzorců chování
- Některé subkultury jsou zdrojem kriminality
- Subkultury jsou vyjádřením míry demokracie a svobody ve společnosti

Je jistě pravdou, že některé subkultury bývají výrazně spojovány s kriminální a nelegální činností, musíme si však uvědomit, že tento obraz subkultur vzniká v médiích, která vytvářejí morální paniku a subkultury demonizují⁵². S tímto tématem tedy musíme jednat nanejvýš obezřetně – než si vytvoříme určitý obraz o dané subkultuře, měli bychom se ujistit, že spojení subkultury s kriminální či problematickou činností je opodstatněné a v subkultuře výskyt nelegální činnosti skutečně existuje (čti existuje přímo ve spojení s hodnotami a normami dané subkultury).

Co se týče tzv. útočiště, myslím si, že samozřejmě jako každá jiná skupina může subkultura posloužit nezačleněným jedincům. Označit však všechny členy skupiny za nesocializované, respektive říci, že obecně platí, že jedinci integrovaní v subkultuře nejsou socializováni v mainstreamu, by byla přílišná generalizace, která zcela jistě neodpovídá skutečnosti. Dle mého nemůže být existence subkultury založena pouze na „přísunu“ marginalizovaných jedinců z většinové kultury.

Dle Hebdigea⁵³ stojí za vznikem subkultur potřeba vymezení my a oni v Eriksenovském slova smyslu⁵⁴. Přestože Hebdige poukazuje především na rozdíl

⁵⁰ LINHART, J., ed. *Velký sociologický slovník. Sv. 2, P-Ž*. Praha: Karolinum, 1996, str. 1248

⁵¹ GRUBER, J. *Význam subkultur*, 1997, in SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 57

⁵² HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H. *Hudební subkultury*, in JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 101

⁵³ HEBDIGE, D. *Subkultura a styl*, Praha: Volvox Globator, 2012, str. 117

⁵⁴ ERIKSEN, T. H. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, ISBN 978-80-7419-053-7

mezi dělnickou a středostavovskou třídou⁵⁵, což považuji za poněkud zbytečné omezování se na materiální a ekonomické rozdíly ve společnosti, potřeba vymezení se existuje ve společnosti ve všech skupinách a směrech. To vede k posílení, nebo vůbec vytvoření vlastní identity na základě příslušnosti k určité skupině, se kterou jedinec sdílí hodnoty, v našem případě obsahu vyjadřované hudbou⁵⁶. Subkultura je tedy skupina jedinců, která sdílí společné hodnoty, normy, vzorce chování a životní styl⁵⁷.

Tyto hodnoty subkultury se liší od „běžných vzorců většinové kultury“⁵⁸ a vytvářejí alternativu k obecně sdílenému světonázoru, nebo jsou s ním v přímém rozporu – takové subkultury pak označujeme jako kontrakultury⁵⁹. Vždy je však subkultura součástí většího celku mainstreamové kultury (i v případě, že je s mainstreamem v rozporu, musíme významy, které vytváří a sdílí, interpretovat v kontextu tzv. většinové společnosti). Dle mého se vzdor vůči normám mainstreamu může jevit jako snaha o upozornění na problém ve společnosti (a snad i jeho následné řešení). Nadto musíme brát v potaz, že subkultury neexistují pouze proto, aby negovaly hodnoty a normy tzv. většinové společnosti, ale mohou z části reprodukovat také prvky mainstreamu⁶⁰. Samotný název subkultura v sobě nese informaci o své pozici podmnožiny v „celkové“ kultuře. Proto také existuje kritika tohoto termínu (dle mého z pozice antropologického přístupu ve smyslu rovnosti všech kultur a neexistence jejich hierarchizace) a pojem subkultura se nahrazuje například termínem kmen (urban tribe)⁶¹ nebo okrajová kultura⁶², který však v sobě nese náznak vyčlenění a marginalizace. Pro naše potřeby si tedy vystačíme s pojmem subkultura.

Smolík⁶³ rozděluje subkultury do typů a to podle několika kritérií, upozorňuje však, že „typ je specifickým shrnutím několika kvalitativních znaků a nemusí mít

⁵⁵ HEBDIGE, D. *Subkultura a styl*, Praha: Volvox Globator, 2012, str. 117

⁵⁶ HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H. *Hudební subkultury*, in JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 89

⁵⁷ Tamtéž, str. 89

⁵⁸ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 30

⁵⁹ HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H. *Hudební subkultury*, in JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 94

⁶⁰ HEBDIGE, D. *Subkultura a styl*, Praha: Volvox Globator, 2012, str. 134 - 135

⁶¹ HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H. *Hudební subkultury*, in JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 105

⁶² SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 31

⁶³ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-2907-7

přesné hranice; důležitý je jeho instrumentální ráz, interpretační význam⁶⁴. V první řadě dělí subkultury na přenesené a originální, tzn. ty, které vznikly v českém, potažmo československém prostoru, a ty, které vznikly mimo něj. Další typologie pak rozlišuje subkultury na základě těchto kritérií:

- Rozšířenost subkultury
- Jednotnost subkultury
- Hledisko politické angažovanosti
- Míra společenské přijatelnosti z hlediska ústavního pořádku
- Hledisko společenské angažovanosti
- Vztah k násilí
- Vztah k užívání drog⁶⁵

Aplikaci těchto kritérií na subkulturu metalistů si ukážeme v oddíle Metalová subkultura.

1.3.1 Metalová subkultura

O vzniku metalové subkultury a jejím šíření se bohužel v akademické literatuře příliš nepíše, a tak si dovoluji vypůjčit tyto informace z literatury psané členy metalové subkultury cílené opět na členy metalové subkultury. Dle mého je tento přístup v tomto případě snad i lepší volbou, neboť se dozvídáme ne o historii metalové subkultury jako takové, ale především o narativu, který je sdílen členy subkultury. Staví tak základní kámen jakési sdílené mytologii, která vypovídá o společné historii jedinců, kteří onu mytologii zažili, tak i těch, kteří přišli až o generaci či dokonce dvě později.

Všeobecně se vznik metalu jako hudebního směru datuje překvapivě přesně – za den, kdy vznikl heavy metal, se považuje pátek třináctého v březnu roku 1970. V tento den vydává britská kapela Black Sabbath v čele s „Ozzym“ Osbournem album Black Sabbath, které vzniklo za pouhé dva dny⁶⁶. Dodnes „zůstávají coby původní princip – těžký základní kámen, zpod něhož veškerý heavy metal navěky pramení.“⁶⁷ Postupem času se k Black Sabbath, kde

⁶⁴ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 89

⁶⁵ Tamtéž, str. 89 - 90

⁶⁶ BARTAS, P. *Rock & metal book: encyklopedie hard rocku a heavy metalu*. Praha: Volvox Globator, 2005, str. 137 - 138

⁶⁷ CHRISTE, I. *Ďáblův hlas - heavy metal: kompletní historie pro znalce*. Praha: BB art, 2005, str. 17

Osbournea nahrazují na postu zpěváka jiní (např. metalová legenda Ronie James Dio⁶⁸), přidávají další interpreti. Po způsobu příchodu nové generace u nich vzniká potřeba vymezit se vůči předcházejícímu žánru a vytvořit a ukotvit si tak vlastní identitu. O tomto vývoji vypovídá více oddíl Proudý metalové subkultury.

Jak jsme si ukázali v oddíle Subkultura, existují určitá kritéria, podle kterých lze zařadit subkulturu do určité typologie. Metalová subkultura je tedy v první řadě subkulturou převzatou neboli přenesenou, neboť nevznikla na území České (či Československé) republiky. Rozšířená je u nás poměrně hodně, na jednom z největších českých metalových festivalů Masters of Rock ve Vizovicích je počet účastníků každoročně dvacet pět až třicet tisíc⁶⁹ (jistě je nutné si uvědomit, že členové subkultury se sem sjíždějí i z okolních a jiných zemí Evropy, přesto je toto číslo poměrně vysoké). Co se týče jednotnosti, má metalová subkultura jisté univerzální znaky, zároveň však existuje několik vnitřních proudů, jejichž hranice jsou ne vždy zcela jasně vymezeny (viz níže). Politická angažovanost členů s metalovou subkulturou nijak nesouvisí, metalová subkultura oficiálně nepodporuje žádnou politickou stranu či směr, ani se nehlásí k žádné ideologii. Z hlediska ústavního pořádku se metalová subkultura nepotýká s žádnými problematickými postoji, svým ustavením nepopírá žádná lidská práva ani se nehlásí k žádnému hnutí, které by mohlo být považováno za extremistické. Problematickou se stává spíše morální panika šířená z médií, která neoprávněně (viz níže) připisuje metalové subkultuře status satanistického hnutí. Vznikají ta různé konfliktní situace, které ústí až v rušení kulturních akcí subkultury (například zrušený koncert kapely Törr ve Valašských Kloboukách v roce 2016⁷⁰). Vztah metalové subkultury k násilí a užívání drog není obecně prokázán, ačkoliv se může zdát, že se tyto prvky v některých proudech více či méně vyskytují. Mám na mysli především zdánlivě agresivní chování v tzv. kotli na koncertech či festivalech, gesta apod. Rozšířená je jistě konzumace alkoholických nápojů, není však jisté, zda jde

⁶⁸ CHRISTE, I. *Ďáblův hlas - heavy metal: kompletní historie pro znalce*. Praha: BB art, 2005, str. 138

⁶⁹ ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ, *Ve Vizovicích končí hudební festival Masters of Rock*, dostupné z [http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ve-vizovicich-konci-hudebni-festival-masters-of-rock-byli-uspesny/1507128], 2018-4-20

⁷⁰ VODRÁŽKA, P. *Metalistům Törr zrušili koncert*, [https://magazin.aktualne.cz/kultura/hudba/satanisti-valasske-klobouky/r~e595b824ac0911e6bea5002590604f2e/], 2018-5-1

vysloveně o prvek subkulturní, nebo náležitější kulturním akcím jako jsou festivaly apod. Co se týče ostatních návykových látek, neexistuje žádná reálně doložená souvislost mezi metalovou subkulturou a jejich užíváním, v rámci této subkultury dokonce existují proudy, které tyto látky vyloženě odmítají⁷¹.

Struktury a hodnoty sdílené metalovou subkulturou se projevují na několika úrovních. Jednak jsou to ustálené vzorce chování (které se i v rámci subkultury mohou lišit, neboť ani subkultura jako taková není homogenním prostředím), jednak sdílené prvky manifestace přináležitosti ke skupině (tzv. image⁷²), symbolická znázornění sdílených obsahů a slang. Tyto prvky označuje Hebdige společně jako styl subkultury⁷³.

Slangem se budeme podrobněji zabývat později, nyní se zaměříme na manifestační prvky vizáže a vzorců chování metalové subkultury.

Heřmanský a Novotná⁷⁴ uvádí několik znaků typických pro metalovou subkulturu. Prvořadá je podle nich pro členy metalové subkultury autenticita – tzn. nesnášenlivost vůči tzv. pozérům a „bezvýhradná oddanost hudbě“⁷⁵. Hudba je hlasitá, účastníci koncertů pokývují hlavami do rytmu a ukazují gesto cornuto, „paroháč“. Dle Heřmanského a Novotné se metal štěpí na podproudy, které s sebou nutně přinášejí i různorodý styl oblékání a jediným univerzálním znakem pro členy metalové subkultury jsou dlouhé vlasy. Taková charakteristika však odpovídá spíše povrchnímu pozorování, které dle mého vypovídá o samotné subkultuře velmi málo. Štěpení metalu na proudy je zcela jistě zásadní pro image členů subkultury, a přestože dlouhé vlasy byly velmi oblíbeným projevem metalistů v osmdesátých letech, již v letech devadesátých převládaly vlasy střižené nakrátko⁷⁶, dnes je běžné vidět různé styly. Stejně je to s oblékáním, které většinou úzce souvisí právě s daným újeji vymezeným proudem metalu. Jednoduše řečeno, existuje několik znaků, které jsou považovány za typické pro členy metalové subkultury (černá barva oblečení, kovové doplňky, okultní symboly, kožené a dřínové bundy, dlouhé vlasy, výrazný make up, piercingy

⁷¹ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 210

⁷² Tamtéž, str. 36

⁷³ HEBDIGE, D. *Subkultura a styl*, Praha: Volvox Globator, 2012, str. 155 - 162

⁷⁴ HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H. *Hudební subkultury*, in JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 101

⁷⁵ Tamtéž, str. 101

⁷⁶ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 209

a tetování, gesto „paroháče“ a headbang), tyto znaky se však mohou lišit v rámci jednotlivých žánrů metalu.

Velmi diskutovaným tématem nejen v prostoru československém je provázanost metalové subkultury a satanismu. Toto spojení má pravděpodobně kořeny v tématech písní a názvech alb počátečních heavymetalových kapel jako jsou Black Sabbath nebo Iron Maiden, nespojuje však toliko s uctíváním satana jako s touhou šokovat veřejnost⁷⁷. Nicméně pozdější kapely a některé proudy převzali satanismus jako zdroj inspirace a jako label, pod kterým vystupují a od kterého se odvíjí veškerá jejich image, spojení s reálným praktikovaným satanismem je však ojedinělé. Často dochází k záměně satanistických témat s prvky mysticismu a pohanské mytologie⁷⁸, což jsou dvě velmi rozšířená témata zakládající několik vlastních proudů metalu. Například již zmiňované gesto „paroháč“ nemá nic společného s uctíváním Satana, ale je to pohanské gesto zahánějící d'ábla, ještě nedávno používané například v Itálii⁷⁹. Přesto se metalová hudba setkává s nepochopením u mainstreamové společnosti, především v některých výrazně religiózních státech.

a. Proudů metalové subkultury

Image konkrétních členů metalové subkultury se odvíjí od daného proudu metalové hudby, ke které mají nejbližší. Od sedmdesátých let, kdy metalová hudba vznikla (viz výše), vzniklo několik nových žánrů, které se mezi sebou mísí obdobně, jako se sama metalová subkultura mísí se subkulturami jinými (punk, goth, emo, hardcore apod.)⁸⁰. „Přestože střední proud zaznamenává rozdíly mezi metalovými podžánry pouze zřídka, rozdíly jsou obrovské“⁸¹

Původní podoba metalové hudby se nazývá heavy metal a je spojována s koženým oblečením a dlouhými vlasy, patrný je „důraz na zvláštní image – zahalenou do čarodějnictví a mysticismu, tehdy velmi populárního“⁸².

⁷⁷ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 207

⁷⁸ Tamtéž, str. 208

⁷⁹ HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H. *Hudební subkultury*, in JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 100

⁸⁰ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 207

⁸¹ CHRISTE, I. *Ďáblův hlas - heavy metal: kompletní historie pro znalce*. Praha: BB art, 2005, str. 280

⁸² SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 207

Později přišly proudy jako glam metal, který kladl důraz na otevírání témat jako sex, užívání alkoholu a jiných návykových látek a propagoval androgynní vzhled⁸³, což byla pravděpodobně reakce na tehdejší nově otevřené diskuze o genderu, pohlaví a homosexualitě. Vizáž glam metalistů se vyznačovala používáním makeupu a unisex módních doplňků.

Často v průběhu vývoje metalové hudby docházelo ke vzniku nového směru jako reakce na některý ze směrů předcházejících. Tak přišla i vlna NWOBHM⁸⁴ (New Wave of British Heavy Metal), která kombinovala složitější melodie a agresivnější styl hraní a reagovala tak na jednoduché skladby původních zakládajících kapel, které se „instrumentálně vyčerpaly“⁸⁵.

Mezi novější, ale stále jaksi „tradiční“ žánry metalu patří power metal (fantasy a epická tematika, velmi melodický), speed metal, thrash metal, který je velmi rozšířeným subžánrem metalové hudby. Patří sem kapely, které jsou v metalové subkultuře považovány za ikony a legendy metalové hudby (Slayer, ranná Metallica, Megadeth, Anthrax, Testament, Annihilator nebo Pantera)⁸⁶ a jsou i mezi mladými členy metalové subkultury velmi oblíbené, důvodem může být reakce na společnost a psychické nitro člověka jako oblíbená témata tohoto žánru.

Velmi specifickým proudem je black metal, který je typický svým štěpením na několik podproudů. Tyto podproudy se někdy vyznačují nesnášenlivostí mezi sebou navzájem, zejména to platí pro tzv. true black – pravý, čistý black metal, který se ostře vymezuje vůči nové vlně black metalu. Za kolébku black metalové hudby je považována Skandinávie⁸⁷, kde je dodnes tento žánr produkován nejvíce, zejména pak v oblasti Norska⁸⁸. To platí i přesto, že black metal ve Skandinávii nevznikl, původ má totiž v Americe, a sice u seskupení Venom, jehož album Black metal dalo později název celému směru⁸⁹. Některé z black metalových kapel

⁸³ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 210 - 211

⁸⁴ CHRISTE, I. *Ďáblův hlas - heavy metal: kompletní historie pro znalce*. Praha: BB art, 2005, str. 53

⁸⁵ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 207

⁸⁶ Tamtéž, str. 212

⁸⁷ CHRISTE, I. *Ďáblův hlas - heavy metal: kompletní historie pro znalce*. Praha: BB art, 2005, str. 280 - 289

⁸⁸ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 213

⁸⁹ NESVATBOVÁ, T. *Česká heavymetalová hudba*, Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2012, bakalářská práce, str. 5

si přivlastnily nálepku satanistů, jejich motivace však pravděpodobně nespočívá ve vyznávání satanského kultu, nýbrž v touze produkovat co nejtemnější hudbu a co nejvíce se tak vymezit vůči mainstreamu a „komerčnímu“ metalu. Častější je pohanská tematika, která vzhledem ke své protikřesťanské náladě a „krvavým“ tématům bývá se satanistickými prvky zaměňována. Lze to vysledovat například na image kapel i členů subkultury, které pro své vyjádření přináležitosti k pohanskému black metalu volí středověký oděv, zbraně a tzv. war paint („válečnické“ pomalování obličeje)⁹⁰.

Velkou diverzitu uvnitř metalové subkultury dokazuje například žánr christian metal (tzv. křesťanský nebo také white metal), který může být nahlížen jako opoziční k black metalu a obdobným okultním a pohanským žánrům metalu.

Existuje dlouhá řada dalších žánrů a subžánrů, mezi známějšími death metal, doom, gothic metal, nu metal. V současné době dochází především k míšení metalu s jinými hudebními styly a to nejen na úrovni hudební produkce, ale také image členů subkultury.

b. Metalová subkultura v českém prostředí

Do prostoru tehdejší Československé republiky začínají hudební subkultury pronikat na konci sedmdesátých let minulého století, ačkoliv jejich vznik se datuje dříve⁹¹ (příčinou této zpozdilosti je omezený přísun informací „zvenčí“ v tehdejších socialistickém režimu). Nejprve se ujaly vizuální prvky spojené se subkulturami punk, skinhead a metal, následně začaly přibývat i další subkultury (hip-hop, techno, emo)⁹².

Před rokem 1989 se u nás vyskytovaly rockové a metalové subkulturní prvky především ve formě tzv. bigbítu⁹³ (z angl. big beat), československého rocku (od šedesátých let). Tento hudební a subkulturní styl připravil půdu pro metalovou subkulturu, která přišla

⁹⁰ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 213 - 214

⁹¹ HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H. *Hudební subkultury*, in JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 89

⁹² HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H. *Hudební subkultury*, in JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 89

⁹³ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 218

do československého prostředí na konci sedmdesátých let. Nebyla však příliš vítána, metalisté byli odsuzováni jako protisocialističtí živlové a uctívači ďábla⁹⁴. „Zajímavostí jsou tzv. čaje, tak se označovaly taneční zábavy, které většinou probíhaly již od odpoledních hodin. Obvykle zde hrály amatérské rockové kapely, které se inspirovaly svými oblíbenými zahraničními seskupeními a přehrávaly jejich písně.“⁹⁵ Tzv. covery neboli přehrávky zahraničních skladeb do češtiny či slovenštiny jsou běžné dodnes, v současnosti je však lze vidět převážně jako parodii⁹⁶.

V průběhu osmdesátých let začaly vznikat první české metalové festivaly (např. Rockfest) a začala vycházet metalová alba (např. kapely Citron, Kern, Törr, Arakain, které jsou populární dodnes a pojí se s nimi taková jména jako Lucie Bílá, Kamil Střihavka nebo Petr Kolář, typická také pro popovou a muzikálovou scénu). Přestože tehdejší metalisté chtěli především provokovat pomalu se hroučící socialistický systém svým typickým černým oblečením (kůže, džínové vesty s nášivkami) a dlouhými vlasy, dodnes platí, že „na rozdíl od punku nebo hardcoru není oblečení v metalu takové dogma“⁹⁷.

Zajímavý je především současný postoj členů metalové subkultury k hudbě. De facto se totiž dělí na dva tábory – „část scény totiž zastává názor, že míchání jednotlivých stylů, zvláště metalových s nemetalovými, hudbu kazí, druhá část zase tvrdí, že všechno v rámci jednotlivě pevně ohraničených škatulek už bylo vymyšleno, a tak je třeba posunout se o krok dál využitím prvků odjinud“⁹⁸. Také spousta členů subkultury nejen, že je pasivními konzumenty zboží hudebního průmyslu, ale je také aktivními členy vlastní kapely⁹⁹.

Česká hudební metalová scéna pořádá také několik (převážně) letních festivalů. Dlouholetou tradici mají například Brutal Assault¹⁰⁰, který se zaměřuje na fanoušky tvrdších a temnějších žánrů a undergroundových

⁹⁴ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 220 - 221

⁹⁵ NESVATBOVÁ, T. *Česká heavymetalová hudba*, Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2012, bakalářská práce, str. 13

⁹⁶ Viz například tvorbu kapel Morčata na útěku, Horkýže slíže

⁹⁷ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 221

⁹⁸ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 222

⁹⁹ Tamtéž, str. 223

¹⁰⁰ [https:// www.brutalassault.cz/cs/](https://www.brutalassault.cz/cs/)

kapel, Oscene Extreme¹⁰¹, který, jak napovídá název, hostuje spíše kontroverzní a undergroundová seskupení, nebo Masters of Rock¹⁰², který je poněkud komerčněji zaměřený. Existuje také několik časopisů, věnujících se světové i české metalové scéně a to nejen hudebně. Pro příklad uvedme Spark¹⁰³ nebo jeho partnerský časopis Fakker¹⁰⁴. Největší radiovou základnu v českém prostoru tvoří pravděpodobně RockMax¹⁰⁵, který je sponzorem několika festivalů.

1.3.2 Subkultura a identita

Podle uznávané sociologické teorie sociální konstrukce reality¹⁰⁶ je identita stejně jako celý společenský řád se všemi jeho typizacemi, kategoriemi a institucemi produktem lidské abstrakce. To však nijak nesnižuje dopad tohoto produktu na „reálný“, žitý svět jedince – pro něj je celá tato uměle a subjektivně vytvořená struktura zcela objektivní. Identita je tedy podle Bergera a Luckmanna¹⁰⁷ něco, co je považováno za objektivní, přestože je subjektivně tvořeno. Jinými slovy, máme naši identitu za něco, co je jasně určeno a co my neměníme. Opak je však pravdou. Nejen teorie sociální konstrukce reality, ale například i sociální psychologie jsou si vědomy toho, že identita je tvořena v dialogu, v interakci mezi jedincem jako osobností a jeho sociálním prostředím, okolím, ve kterém se pohybuje¹⁰⁸. Jde tedy o vymezení se já versus oni, obdobně jako je tomu u vzniku subkultur samotných, a sice dichotomie my versus oni.

Velký vliv na budování identity jedince má jeho socializace ve skupině, ztotožnění se s danou skupinou a přijetí jejích hodnot a obsahů za vlastní. Odpovídá totiž „na otázky typu ‚kam patřím‘, ‚čeho jsem součástí‘“¹⁰⁹. Takovou skupinou může být a často i je subkultura. Prvek

¹⁰¹ <http://www.obsceneextreme.cz/cs>

¹⁰² <https://www.mastersofrock.cz/cs/>

¹⁰³ <http://www.spark-rockmagazine.cz/>

¹⁰⁴ <http://fakker.cz/>

¹⁰⁵ <http://www.rockmax.cz/>

¹⁰⁶ BERGER, P. L. a LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, ISBN 80-85959-46-1

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 172

¹⁰⁸ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 39

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 39

identifikace se skupinou je pro tuto práci důležitý hned ze dvou důvodů. Zaprvé je identifikace s metalovou subkulturou určujícím ukazatelem člena populace, ze které následně vybíráme naše respondenty. Pokud totiž postupujeme emicky, nutně musíme dojít k závěru, že metalista je ten, kdo se za metalistu sám považuje. Za druhé, což s prvním důvodem úzce souvisí, je identifikace sama sebe jako člena metalové subkultury jedním se znaků začlenění, které v této práci sledujeme.

1.3.3 Subkultura a jazyk

Jazyk a kultura (popřípadě výsek kultury), ke které jazyk náleží, jsou ve vzájemném vztahu. Popsat tento vztah se snaží sociolingvistika i lingvistická antropologie již řadu let a existuje několik názorů na podobu tohoto vztahu. Základní myšlenku na toto téma shrnul Murphy ve své knize Úvod do kulturní a sociální antropologie: „Jazyk má bezpochyby vliv na myšlení a kulturu, ale jedná se o vztah volný a flexibilní. [...] jazyk odráží kulturu, aniž by ji nekompromisně spoutával“¹¹⁰. Sapir a Whorf se domnívali, že jazyk utváří jakýsi filtr pro vnímání našeho světa a utváření si kategorií a konstrukcí reality (viz oddíl Sociolingvistika a lingvistická antropologie). Jazyk je středem socializace a kultury jako takové – jím jsou předávány všechny kulturní náležitosti – hodnoty, normy, vědění. „Jazyk je hlavním prostředkem sociálního života, neboť zprostředkovává sociální interakci.“¹¹¹

Pro pochopení jazyka ale nestačí pouze naučit se tento jazyk, nebo jeho specifickou variaci. Jak jsme si již řekli, jazyk ovlivňuje, jakým způsobem nahlížíme na svět, zároveň však kultura, ve které jsme socializováni, dotváří jazyk, kterým myslíme a mluvíme („Jazyky reagují a přizpůsobují se potřebám kultury“¹¹²). Jazyky odráží kulturu svých mluvčích, pro sociolektů to pak platí dvojnásob. Jazyk dokonce může v určitých situacích vyjadřovat manifestaci přináležitosti ke skupině obyvatelstva, která tento jazyk používá; u slangů je to jeden z jeho charakteristických rysů¹¹³. Pokud

¹¹⁰ MURPHY, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, str. 40 – 41

¹¹¹ Tamtéž, 2004, str. 38

¹¹² Tamtéž, str. 39

¹¹³ HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*, Ostrava: Profil, 1979, str. 17 - 18

tedy chceme úspěšně ovládnout používání konkrétního jazyka, musíme se naučit i kontext, ve kterém je používán, tzn. kulturní aspekty, které s jeho používáním souvisí (což může zahrnovat, v nejšířším možném myšleném měřítku, všechny náležitosti dané kultury nebo její výseče). Jak píše Chýlová: „Sociolektismy v dané komunikaci¹¹⁴ reprezentují prvky kontextově vázané; úspěšná komunikace předpokládá adresáta se znalostí daného prostředí“. Pro získání takové dovednosti se v metodologii výzkumu používá pozorování (viz oddíl Metodologie).

2. Sociolekt a slang

2.1 Sociolekt

Protože je pro tuto práci stěžejní pojem slang, který je spolu s žargonem, argotem a podobnými variantami jazyka řazen do kategorie sociolektu, ráda bych se nyní zabývala právě tímto termínem. Sociolekt je tedy jednou z variant jazyka, jejíž specifika odhalíme níže. Termínem varianta/varieta rozumíme formu jazyka odlišnou od standardního národního jazyka¹¹⁵. Černý rozlišuje geografické (teritoriální dialekty a nářečí), sociální (slang, žargon apod.) a funkčně kontextuální (formální a neformální jazyk, akademický jazyk apod.) variety¹¹⁶. Pavlík¹¹⁷ navíc přidává jazykové variety a typy jejich jazykových proměnných, které konečnou promluvu ovlivňují. Jsou to fonetické, fonologické, morfologické, lexikální a syntaktické proměnné. Proměnné uvádí také u zbylých tří variant; například u sociální variace jsou to třída, věk, gender, rasa, etnicita, kultura a národ. Termín sociální třídy v této práci opouštím, neboť se ve společenských vědách již příliš neuplatňuje (čti neuplatňuje se pro popis západních společností, naproti tomu pro společnosti se základem v kastovním systému, jak je tomu například v Indii, může být stále relevantní) a nahrazuje se konceptem kulturního a ekonomického kapitálu (Bourdieu¹¹⁸) nebo jinými koncepcemi. Stejně tak nepoužívám pojem rasa,

¹¹⁴ CHÝLOVÁ, H. *K expresivitě ve slangu*, in: *Slang a argot, sborník přednášek z VIII. konference o slangu a argotu* konané v Plzni ve dnech 36. – 27. února 2008, Plzeň: Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, 2008, str. 93

¹¹⁵ JESENSKÁ, P. *Essentials of Sociolinguistics*, Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, str. 13

¹¹⁶ ČERNÝ, J. *Dějiny lingvistiky*, Olomouc: Votobia, 1996, str. 395

¹¹⁷ PAVLÍK, R. *Elements of Sociolinguistics*, Bratislava: Univerzita Komenského, 2006, str. 63

¹¹⁸ BOURDIEU, P. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1998, ISBN 80-7184-518-3

který je již překonaným konceptem a nadto je pro tuto práci stejně jako etnicita zanedbatelnou proměnnou, neboť v rámci subkultur je podstatná integrace jedince do skupiny, nikoli však jeho etnicita. Věk a gender spolu s výší vzdělání jsou naproti tomu aspekty, které dle mého nesmí zůstat opomenuty, a budou brány v potaz při tvorbě dotazníku a jeho vyhodnocování.

V anglicky psané literatuře se pro jazykovou varietu používá termín „language variation“ a například Ronald Wardhaugh¹¹⁹ ji ztotožňuje s pojmem dialekt¹²⁰, který dále rozděluje na dialekt regionální a dialekt sociální¹²¹. Sociální dialekt je mluva určité skupiny lidí, která se vymezuje vůči jiným skupinám na základě několika faktorů (sociální třída, věk, gender)¹²². Můžeme ji tedy považovat za paralelní termín k českému „sociolekt“.

Sociolekt je termín užívaný v lingvistice od sedmdesátých let minulého století¹²³ jako jeden z typů dialektu a označuje jazykovou varietu určité vymezené sociální skupiny, která se odlišuje od spisovné formy národního jazyka především specifickou slovní zásobou a frazeologismy a podle Slovníku nespisovné češtiny slouží jako jazykový doplněk k národnímu jazyku (nebo nářečí¹²⁴), nikdy jako jediná forma jazyka¹²⁵. Naproti tomu Jesenská píše o řazení sociolektu k určité třídě společnosti, což z něj činí vyšší nebo nižší formu jazyka, která je používána výhradně; vyšší forma sociolektu se brzy stává standardizovanou podobou národního jazyka.¹²⁶ Ve své práci budu sociolekt chápat, stejně jako autoři Slovníku nespisovné češtiny, právě jako varietu jazyka vlastní určité skupině společnosti, nikoli dané sociální třídě (o užívání tohoto termínu obecně viz výše). Sociolekt také chápu jako soubor několika různých typů jazykových variant, a sice argot, žargon, profesní mluvu a slang.

¹¹⁹ WARDHAUGH, Ronald. *An introduction to sociolinguistics*. 4th ed. Oxford: Blackwell, 2002, str. 137

¹²⁰ „dialect“ (překlad autora diplomové práce)

¹²¹ „regional dialect“, „social dialect“ (překlad autora diplomové práce)

¹²² WARDHAUGH, Ronald. *An introduction to sociolinguistics*. 4th ed. Oxford: Blackwell, 2002, str. 148 - 155

¹²³ JESENSKÁ, P. *Essentials of Sociolinguistics*, Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, str. 12

¹²⁴ OBERPFALCER, F. *Argot a slangy*, in: *Československá vlastivěda, díl III. Jazyk*, Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1934, str. 311

¹²⁵ HUGO, J. ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 2., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 2006, s. 11

¹²⁶ JESENSKÁ, P. *Essentials of Sociolinguistics*, Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, str. 12

2.2 Slang

Na začátku této kapitoly jsem předložila chápání termínu sociolekt, jak bude používán v této práci. Nyní je tedy nasnadě učinit totéž s pojmem slang, který je ústředním bodem celé problematiky. Jaroslav Hubáček ve své knize *O českých slanzích* uvádí tuto definici slangu: „Slang je svébytná součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné vrstvy speciálních pojmenování realizované v běžném (nejčastěji polooficiálním a neoficiálním) dorozumívacím styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící jednak specifickým potřebám jazykové komunikace, jednak jako prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí“¹²⁷. Havránek a Jedlička¹²⁸ uvádí slang jako profesní mluvu obsahující především specifickou slovní zásobu a letmo se zmiňují i o slangu zájmovém¹²⁹. Černý píše o slangu jako o podmnožině sociolektu, která náleží určité vrstvě společnosti, tzn., jde o sociální variantu jazyka¹³⁰. Dle mého názoru nejde o variantu určité vrstvy, nýbrž skupiny obyvatelstva. Tento rozdíl se může zdát nepodstatný, jde však o rozdíl v pojmání strukturalizace společnosti obecně, který může mít velký význam na pojmání jazykových variant samotných. Uvážíme-li totiž, že se společnost nedělí na tzv. vrstvy, což klasicky znamená dle ekonomického kapitálu a podílu moci, ale například také podle povolání, vzdělání, zájmů a kulturního kapitálu, dostaneme pohled na společnost jako na skupiny, které se mísí a prolínají mezi sebou. Sociální variace jazyka pak pro nás bude jazyk jedné specifické skupiny a bude také jednodušší představit si možnost, že se tyto jazykové variace mezi sebou mísí a jak k tomuto míšení dochází.

Salzmann popisuje slang takto: „nestandardní mluvený projev příznačný pro konkrétní kontext a charakterizovaný neformálními (často docela expresivními) slovy či výrazy“¹³¹. Zde vidíme narážku na expresivitu jako jednu z charakteristik slangu, pro Salzmannu podstatnou natolik, že ji zařadil přímo do definice. Více o expresivitě viz níže.

¹²⁷ HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*, Ostrava: Profil, 1979, str. 17 - 18

¹²⁸ HAVRÁNEK, B. a JEDLIČKA, A.. *Česká mluvnice*. 4. přeprac. vyd. Praha: Stát. pedagog. nakl., 1981, sine ISBN

¹²⁹ Tamtéž, str. 421

¹³⁰ ČERNÝ, J. *Dějiny lingvistiky*, Olomouc: Votobia, 1996, str. 395

¹³¹ SALZMANN, Z. *Linguistic anthropology: a short introduction*. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, 2012, str. 40 („nonstandard speech peculiar to a particular context and characterized by informal /but frequently quite expressive) words or expressions“ – překlad autora diplomové práce)

Zaměříme se nyní na popis slangu jako svébytné součásti národního jazyka. Hubáček touto svou definicí naznačuje, že slang sice patří svou podstatou do koloritu češtiny jako takové, zároveň se z něj však vyděluje, protože se váže k určitému prostředí či společenství. Slang toto prostředí neopouští „bud' vůbec, nebo jen velmi omezeně“¹³². To naši hypotézu příliš nepodporuje, všimněme si však, že dále¹³³ v textu sám Hubáček uvádí výskyt slangových výrazů v Příručním slovníku jazyka českého i ve Slovníku spisovného jazyka českého, což dokazuje pronikání slangového výraziva i do veřejného prostředí mimo „přirozené“ prostředí těchto slangů. Přidejme fakt, že kniha *O českých slanzích* byla vydána v roce 1979, což může podporovat naši domněnku o šíření slangových jazykových prostředků mimo jeho základní sféru užití, neboť se od té doby mohlo slangové výrazivo a další rysy slangů mnohem více promítnout do veřejné sféry češtiny. Tímto samozřejmě nechci zpochybnit dílo uznávaného lingvisty, pouze se domnívám, že se užití slangových jazykových prostředků mohlo posunout více směrem k běžnému užívání jazyka. Užití mimo prostředí slangu se, dle mého názoru, nejvíce projevuje v běžném jazyce členů skupin, které tento slang užívají. Odtud se pak distribuuje dále směrem od původního prostředí, k němuž slang originálně náležel, a tím také „otevřít“ uzavřenou skupinu jedinců, k níž se slang váže, zbytku společnosti. Zkoumání konkrétních důvodů pronikání slangu mimo jeho „mateřské“ prostředí však není předmětem zájmu této práce. Prozatím se spokojme s tím, že přijmeme Hubáčkovu definici slangu za vlastní, oddělme však jasně slang profesní od slangu skupinového neboli zájmového¹³⁴, který je předmětem našeho zkoumání.

Nejvýraznější složkou slangu je jeho lexikální zásoba¹³⁵. Tuto tezi podporuje jednak skutečnost, že slang se projevuje zejména v oblasti pojmenovávání jevů, činností a jejich aktérů¹³⁶, dále pak zjevné zaměřování se výzkumů¹³⁷ v této oblasti

¹³² HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*, Ostrava: Profil, 1979, str. 9

¹³³ Tamtéž, str. 10

¹³⁴ CHÝLOVÁ, H. *K expresivitě ve slangu*, in: *Slang a argot, sborník přednášek z VIII. konference o slangu a argotu* konané v Plzni ve dnech 36. – 27. února 2008, Plzeň: Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, 2008, str. 92

¹³⁵ HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*, Ostrava: Profil, 1979, str. 10

²² Tamtéž, str. 11

¹³⁷ RADKOVÁ, Lucie a RAUSOVÁ, Jana. *Mluva uživatelů a výrobců drog*. Vyd. 1. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2015, ISBN 978-80-7464-707-9; GAUDLOVÁ, Daniela a GAUDLOVÁ, Lucie. *Český slangový golfový slovník*. 1. vyd. V Praze: a.ga.ma, 2009, ISBN 978-80-904320-0-0; HUGO, Jan, ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 3., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 2009, ISBN 978-80-7345-198-1; DOLEŽAL, Antonín. *Lékařský slang a úsloví*. 2. vyd. Praha: Galén, 2007, ISBN 978-80-7262-487-4 a další

na slovní zásobu a tvorbu slangových slovníků. Hubáček uvádí i další specifické rysy slangu, které můžeme objevit: gramatické rysy, specifická syntaktická schémata, hláskové alternace, eliptičnost. Dodává však, že „tyto rysy však jsou spíše projevem mluvenosti neoficiálních nebo polooficiálních projevů a nelze je proto klást na stejnou úroveň jako zcela zřetelné rysy lexikální“¹³⁸. Této teze se budeme držet a zaměříme naši pozornost především směrem ke slovní zásobě slangu námi zkoumané subkultury.

2.3 Běžný jazyk

Jakým způsobem přesně definovat, co je „přirozený“ či „obyčejný“ jazyk je problematické a nerada bych na tomto místě rozebírala historii diskuze na toto téma a zbytečně tak odbočila od tématu. Pro potřeby této práce nám jistě postačí zmínit, že „přirozený“ jazyk je taková variace jazyka, kterou jedinec skutečně používá, běžně, v každodenních jazykových situacích. Takového stavu výpovědi by mělo být dosaženo zhruba po dvaceti až třiceti minutách rozhovoru¹³⁹.

Jendou z metod, jak vyvolat přirozený jazyk¹⁴⁰ je například pokládání otázek a předkládání témat, která povedou k vyvolání emocí. Jak říkají Milroyová a Gordon¹⁴¹: „Jsou-li lidé během rozhovoru silně ovlivněni emocemi (nadšení, zlost, strach apod.), zajímají se víc o to, co říkají, než jak to říkají.“ V našem případě můžeme použít například témata, která jsou v metalové subkultuře hojně diskutovaná, či kontroverzní (např. spojení metalové hudby a uctívání ďábla – viz oddíl Metalová subkultura, téma smrti, deprese nebo určitá forma nesnášenlivosti vůči jiným subkulturám), témata související se zájmy respondenta nebo jeho politické a náboženské názory.

¹³⁸ HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*, Ostrava: Profil, 1979, str. 10

¹³⁹ MILROY, L., GORDON, M. J.. *Sociolinguvistika: metody a interpretace*. Praha: Karolinum, 2012, str. 67

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 74

¹⁴¹ Tamtéž, str. 74

3. Lexikon a tvorba slov

3.1 Slovní zásoba

3.1.1 *Slovo a lexikon*

Nejvýraznější složkou slangu je jeho slovní zásoba, lexikon¹⁴². Ten je tvořen souhrnem všech lexikálních jednotek slangu „tj. jednovýznamových i vícevýznamových (polysémních) slov a ustálených slovních spojení“¹⁴³. Slovo je v České mluvnici definováno jako „skupina hlásek, která má zřejmý význam“¹⁴⁴. To je sice velmi výstižné vymezení, může se však zdát nedostatečné. Příruční mluvnice češtiny¹⁴⁵ proto předkládá charakteristiky slova¹⁴⁶:

- Slovo má formální a významovou stránku, které nelze od sebe oddělit
- Slovo je utvářeno grafémem nebo, častěji, více grafémy
- Slovo je nositelem významu – lexikálního, gramatického a pragmatického¹⁴⁷
- Slovo může měnit místo ve větě (v omezeném rozsahu – čeština má volný, ne však libovolný slovosled)
- Slovo je ustálené a reprodukovatelné

Nakonec i autoři Příruční mluvnice však předkládají vlastní definici pojmu slovo: „Ve stručnosti lze slovo definovat jako ustálenou jednotku jazyka, která je tvořena řadou fonémů ve větě přemístitelnou (výjimečně fonémem jediným) a nese lexikální a/nebo gramatický (případně též pragmatický) význam.“¹⁴⁸

¹⁴² RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 92

¹⁴³ Tamtéž, str. 92

¹⁴⁴ HAVRÁNEK, B. a JEDLIČKA, A.. *Česká mluvnice*. 4. přeprac. vyd. Praha: Stát. pedagog. nakl., 1981, str. 87

¹⁴⁵ RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997

¹⁴⁶ Tamtéž, str. 66

¹⁴⁷ Pragmatický význam slova se u Havránkovy a Jedličkovy Mluvnice ještě neobjevuje

¹⁴⁸ RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 67

Pro slangovou slovní zásobu jsou typická synonyma, expresivita metafory a metonymie¹⁴⁹ apod. O expresivitě ještě budeme mluvit, Hubáček však uvádí další aspekty slangové slovní zásoby¹⁵⁰:

- Nespisovnost (slangové výrazy jsou často alternativou k výrazům spisovným)
- Komunikativní funkčnost
- Systémovost není tak silná jako u národního jazyka, ale přesto existuje
- Pojmová diferenciaci
- Propracovanost a přístupnost názvosloví (týká se především pracovních slangů, zejména pak těch, jež si odborné české názvosloví utvářely až dodatečně jako alternativu k názvosloví cizojazyčnému, nejčastěji německému)
- Expresivita (viz níže)
- Vždy jde o výrazy popisné /motivované), ne značkové

Ne všechna pojmenování jevů a věcí ve světě jsou jednoslovná, slovo ve výrazu může být více. „Hlavní funkcí těchto vícečlenných lexikálních jednotek je pojmenovávat dosud nepojmenovanou realitu“¹⁵¹. Ve slangu se z takovýchto víceslovných pojmenování stává jednoslovný výraz, tento proces se nazývá univerbizace¹⁵².

Často se ve slangu objevují frazémy, kombinace dvou a v některých případech i více slov, která má „celistvý význam“¹⁵³. Rozdíl mezi frazémem a ustáleným spojením spočívá v tom, že ustálené slovní spojení tvoří jediný významový pojem, ale frazém je složen z jednotlivých samostatných pojmů¹⁵⁴. Frazémy se dělí na větné a nevětné a ustálená přirovnání. Jak již napovídá název, nevětné frazémy nejsou zpravidla tvořeny slovesem

¹⁴⁹ Tamtéž, str. 94

¹⁵⁰ HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*, Ostrava: Profil, 1979, str. 19 – 24

¹⁵¹ RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 70

¹⁵² HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*, Ostrava: Profil, 1979, str. 20

¹⁵³ RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 71

¹⁵⁴ ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico, 1998, str. 30

a do věty se zapojují až v potřebném kontextu¹⁵⁵. Frazémy větné oproti tomu jsou vyjádřeny slovesnou či neslovesnou větou nebo souvětím a vyskytují se především jako přísloví a pořekadla.¹⁵⁶ Ustálená přirovnání mohou být sice považována za nevětná sousloví, někdy však jsou vyjádřena větnou konstrukcí. Přesto se s nimi pravopisně nakládá, jako by byly nevětné a neoddělují se ve větě čárkou¹⁵⁷.

3.2 Změny v lexikonu

3.2.1 *Tvorba slov*

Existují tři základní způsoby tvorby slovní zásoby: derivace, kompozice a abreviace neboli odvozování, skládání a zkracování¹⁵⁸.

a. Odvozování

Slovo, od kterého je jiné slovo odvozeno, se nazývá slovo základové, k němuž je připojena slovotvorná přípona či slovotvorná předpona¹⁵⁹. Tyto předpony a přípony se označují za slovotvorné, protože vyjadřují rozdíl ve významu mezi nově utvořeným slovem a slovem základovým¹⁶⁰. Souhrnně se předpony (prefixy) a přípony (sufixy) a vzácně též infixy označují termínem afixy¹⁶¹. Podstatný je také rozdíl mezi sufixem a koncovkou – koncovka rozlišuje pouze gramatické kategorie daného slova¹⁶².

b. Skládání

Skládáním vznikají tzv. slova složená neboli složeniny¹⁶³. Slova mohou být spojena souřadně, to znamená, že všechny jeho složky jsou na stejné

¹⁵⁵ RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 71

¹⁵⁶ Tamtéž, str. 73

¹⁵⁷ Tamtéž, str. 72

¹⁵⁸ RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 97

¹⁵⁹ HAVRÁNEK, B. a JEDLIČKA, A.. *Česká mluvnice*. 4. přeprac. vyd. Praha: Stát. pedagog. nakl., 1981, str. 90 - 91

¹⁶⁰ Tamtéž, str. 91

¹⁶¹ ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico, 1998, str. 27

¹⁶² Tamtéž, str. 27 – 28

¹⁶³ HAVRÁNEK, B. a JEDLIČKA, A.. *Česká mluvnice*. 4. přeprac. vyd. Praha: Stát. pedagog. nakl., 1981, str. 93

úrovni, nebo podřadně – mezi slovy, které byly spojeny, existuje závislostní relace¹⁶⁴. V některých případech může docházet ke skládání a odvozování současně¹⁶⁵.

c. Zkracování

Zkracováním vznikají dva druhy slov: zkratky a zkratková slova¹⁶⁶. Ke zkracování dochází z ekonomizačních důvodů, neboť původní slova nebo slovní spojení jsou příliš dlouhá. „Zkratky vznikly [...] z počátečních písmen slov několikaslovného názvu“¹⁶⁷. „Velmi užívané zkratky někdy slouží i jako základ pro odvozování nových slov“¹⁶⁸. Zkratky jsou zajímavé tím, že jsou nesklonné a přízvuk mají často na poslední slabice¹⁶⁹.

Kromě zkratk rozlišujeme jako produkty procesu zkracování též zkratková slova. Ta vznikají ze zkratk použitím slabičných částí nebo počátečních písmen původních slov zkratky. Oproti zkratkám však u zkratkových slov dochází ke skloňování a v tomto směru s nimi jazyk zachází jako s plnohodnotnými slovy¹⁷⁰.

d. Přejímky z cizích jazyků

K výpůjčkám dochází díky interakcím mezi různými skupinami obyvatelstva – politickými, ekonomickými i kulturními¹⁷¹. Rozlišují se dva typy přejímek. První jsou tzv. kulturní slova, která vznikají, když se do jazykového prostředí zavádí nová skutečnost nebo jev, který v daném prostředí dosud neexistoval. Druhý typ je v podstatě spíše módní záležitostí. Přejatá slova totiž nahrazují slova v daném jazyce již existující, právě z důvodu větší atraktivity¹⁷². Příruční mluvnice češtiny udává ještě pojmy, které existují

¹⁶⁴ ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico, 1998, str. 29

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 29

¹⁶⁶ HAVRÁNEK, B. a JEDLIČKA, A.. *Česká mluvnice*. 4. přeprac. vyd. Praha: Stát. pedagog. nakl., 1981, str. 97

¹⁶⁷ Tamtéž, str. 97

¹⁶⁸ ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico, 1998, str. 31

¹⁶⁹ HAVRÁNEK, B. a JEDLIČKA, A.. *Česká mluvnice*. 4. přeprac. vyd. Praha: Stát. pedagog. nakl., 1981, str. 97

¹⁷⁰ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, str. 97 – 98

¹⁷¹ ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico, 1998, str. 32

¹⁷² Tamtéž, str. 32

pouze pro určitou vymezenou oblast nebo čas, nebo mají funkci synonym, která mohou být zavedena z důvodu společenské či politické korektnosti¹⁷³.

3.2.2 *Tvorba slov a slang*

Pro slangy jsou příznačné některé specifické znaky v tvorbě slov, Hubáček je popisuje ve své knize *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*¹⁷⁴.

a. Odvozování

Ve většině případů je odvozování u slangových výrazů realizováno prostřednictvím přípon, předpony jsou využity jen výjimečně¹⁷⁵. Odvozené výrazy se dělí na slovotvorné a významové kategorie. Mezi slovotvorné můžeme zařadit například jména činitelská, konatelská, nositelů vlastností, zdobnělá, zveličelá, místní nebo dějová; pod významovými kategoriemi si můžeme představit například názvy osob, zvířat, prostředků, míst, dějů nebo vlastností¹⁷⁶.

b. Skládání

Obecně se dá říci, že skládání slov je pro slangy méně běžným postupem tvorby slov, než jejich odvozování¹⁷⁷. Nejčastěji vznikají nově složená slova univerbizací z původního víceslovného pojmenování, často tak získávají příznak expresivity, který je pro slangová vyjádření tak typický¹⁷⁸.

¹⁷³ RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 100

¹⁷⁴ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971

¹⁷⁵ Tamtéž, str. 6

¹⁷⁶ Tamtéž, str. 6 – 7

¹⁷⁷ Tamtéž, str. 25

¹⁷⁸ Tamtéž, str. 25

c. Zkracování

V procesu zkracování, jakkoli vzácný je ve tvorbě slangových výrazů, opět hraje velkou roli univerbizace¹⁷⁹. Zkratkovitá slova ale vznikají především ze zkratk odborných¹⁸⁰, proto není příliš pravděpodobné, že by se objevovala jinde, než ve slanzích spojených s konkrétním pracovním prostředím či oborem.

3.2.3 Významové změny

„Významové změny mají mezi ostatními jazykovými změnami poněkud zvláštní postavení: nemění se forma pojmenování, ale pouze jeho obsah.“¹⁸¹ Tyto změny vznikají zúžením, rozšířením, posunutím původního významu nebo jeho úplným otočením¹⁸² a jsou motivovány faktory mimojazykovými (sociálními, kulturními, historickými), psychickými a jazykovými¹⁸³.

a. Metafora

„Tradičně je jazyková metafora vykládána jako pojmenování skutečnosti prostřednictvím výrazu primárně označujícího skutečnost něčím podobnou [...]. Společný znak nemusí být vždy znakem podstatným, bývá však znakem nápadným.“¹⁸⁴ Existují aktuální (obrazné) a uzuální metafory (přenesená pojmenování, která jsou již pevně etablována – lexikalizována – v jazyce a expresivní synonyma)¹⁸⁵.

¹⁷⁹ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, str. 27

¹⁸⁰ Tamtéž, str. 27

¹⁸¹ ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico, 1998, str. 34

¹⁸² Tamtéž, str. 34

¹⁸³ RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 96

¹⁸⁴ Tamtéž, str. 97

¹⁸⁵ Tamtéž, str. 97 – 98

b. Metonymie

„Vzniká přenesením pojmenování na skutečnost, která je s původní skutečností spjata nějakou prostorovou, časovou, kvalitativní, funkční, příčinnou a jinou souvislostí, či soumezností“¹⁸⁶. Dá se říci, že je to v podstatě specifický druh elipsy¹⁸⁷.

c. Synekdocha

Synekdocha je specifický druh metonymie, která je vytvořena na základě vztahu mezi celkem a jeho částí, takže se pojmenování části přenáší na celek¹⁸⁸.

d. Apelativizace proprií

Při tomto procesu přenesení významu se nejedná zcela o jeho změnu, spíše o jeho rozšíření – proprium, vlastní jméno, se stává apelativem, obecným pojmenováním¹⁸⁹.

e. Zánik slov

Pokud skutečnost nebo jev zanikne, pro její označení již není v jazyce místo, nebo existuje jiné alternativní slovo s větší frekvencí užívání, a tak se ono pojmenování postupně vytrácí, až může v úzu zaniknout docela¹⁹⁰. Protože se tato práce věnuje živé a dynamické variaci jazyka, pravděpodobnost, že některé slangové výrazy právě vešly do procesu zániku, protože je vytlačují jiná slova či dané skutečnosti již neexistují¹⁹¹, je vysoká.

¹⁸⁶ RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 98

¹⁸⁷ Tamtéž, str. 98

¹⁸⁸ Tamtéž, str. 99

¹⁸⁹ Tamtéž, str. 99

¹⁹⁰ Tamtéž, str. 102

¹⁹¹ Například některé subkulturní prvky, které postupně zanikají s příchodem nových generací a podproudů subkultury

3.2.4 Významové změny ve slangu

a. Metafora

„Metaforické přenášení slovního významu (tvoření metaforických názvů) je velmi frekventovaným onomaziologickým postupem při obohacování slovní zásoby slangu.“¹⁹² Jedná se o výrazy či frazémy běžně používané ve spisovné či národní variaci jazyka, jejich význam je však přenesený a specifický pro daný slang.

Nejčastěji užívané onomaziologické příznaky přenosu významu jsou tyto¹⁹³:

- Celková vnější podoba
- Přítomnost určitého nápadného znaku
- Nápadné zbarvení
- Podobnost ve velikosti nebo tvaru
- Podobná funkce nebo vlastnost
- Podobnost v kvalitě děje

U většiny metaforických výrazů však není možno dohledat příznak (motivaci pro pojmenování)¹⁹⁴.

b. Metonymie

Metonymické přenášení významu je méně časté než metaforické, ve slangu se ale vyskytuje. Onomaziologickým příznakem je vždy věcná spojitost nebo souvislost¹⁹⁵. Stejně jako metafora, používá metonymie slova, která jsou běžně užívána národní formou jazyka (domácího i cizího), na rozdíl od ní však většinou nevyjadřuje takovou míru expresivity¹⁹⁶.

3.3 Expresivita

Expresivní slovo je takové slovo, které „vedle pojmového významu obsahuje i pragmatickou významovou složku vyjadřující citový a volní vztah

¹⁹² HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, str. 30

¹⁹³ Tamtéž, str. 31

¹⁹⁴ Tamtéž, str. 31

¹⁹⁵ Tamtéž, str. 35

¹⁹⁶ Tamtéž, str. 35

mluvčího k sdělované skutečnosti¹⁹⁷. Rozlišujeme expresivitu bezkontextovou (výraz má expresivní zabarvení i bez kontextu), expresivita v přeneseném významu, expresivita vzniklá usazením slova v daném kontextu¹⁹⁸. Čermák charakterizuje expresivitu jako pragmatickou složku významu lexému, popřípadě i dalších jednotek, danou jako projev afektivního a volního vztahu mluvčího a překrývá se s emocionalitou, afektivním a konotativním významem¹⁹⁹.

Základní rozdělení expresivních slov rozlišuje kladně a záporně zabarvená slova. Do kategorie kladně zabarvených výrazů spadají například slova familiární, hypokoristika (domácká jména), dětská slova a eufemismy. Mezi slova záporně zabarvená patří pejorativa, slova zhrubělá, vulgarismy a dysfemismy²⁰⁰.

Expresivita je „samostatným aspektem tvorby slangového výraziva“²⁰¹. Je sice běžnou součástí národního jazyka (existují v něm výrazy nociónální, bez citového zabarvení a také výrazy z různým stupněm expresivity vedle sebe), ve slangu má však speciální význam, neboť většina slangového výraziva je výrazně expresivní²⁰². Expresivita je totiž charakteristická pro neformální mluvené projevy, které jsou v drtivé většině náplní slangu²⁰³. Expresivita vyjádřená ve slangových pojmenováních je dána „z potřeby nově pojmenovat, ale i nově a exkluzivně vyjádřit již pojmenované“²⁰⁴, slang je totiž spontánně motivován a není podroben žádné regulaci ani sebereflexi²⁰⁵.

Uvnitř slangu brzy po vzniku nového pojmenování dochází ke stírání expresivity a výraz se stává pro členy jazykového společenství užívajícího slang neutrální²⁰⁶. Slova, jejichž expresivita se však stírá stejně jako zabarvenost expresivních výrazů samotných, jsou vulgarismy, které jsou ve slanzích hojně

¹⁹⁷ RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 95

¹⁹⁸ Tamtéž, str. 95

¹⁹⁹ ČERMÁK, F. *Jazyk a jazykověda*, Praha: Česká typografie, 1997, str. 102

²⁰⁰ RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, str. 95 – 96

²⁰¹ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, str. 24

²⁰² Tamtéž, str. 24

²⁰³ CHÝLOVÁ, H. *K expresivitě ve slangu*, in: *Slang a argot, sborník přednášek z VIII. konference o slangu a argotu* konané v Plzni ve dnech 36. – 27. února 2008, Plzeň: Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, 2008, str. 92 – 93

²⁰⁴ Tamtéž, str. 93

²⁰⁵ Tamtéž, str. 93

²⁰⁶ Tamtéž, str. 94 a str. 98

užívány. Počet vulgarismů bez expresivního zabarvení narůstá, a to jak ve slangu, tak ne spisovném jazyce²⁰⁷.

4. Historie výzkumu

4.1 Historie výzkumu. Subkultura

4.1.1 *Chicagská škola*

Za první sociology, kteří se zajímali o subkultury, se považují příslušníci tzv. chicagské školy. S výzkumy na téma subkultur začali již ve dvacátých letech minulého století²⁰⁸. Chicagská škola se však zaměřovala na deviantní skupiny jedinců²⁰⁹, kteří byli vyloučeni na okraj společnosti či byli spojováni s kriminální činnostmi, spíše než o zájmové skupiny. „k výzkumům těchto subkultur je přivedl funkcionalistický model společnosti jako ekvilibria. Podle něj se společnost jako systém snaží dosáhnout stabilního stavu, který právě subkultury narušovaly. Chicagská škola proto nahlíží na subkulturu primárně skrze prizma deviance.“²¹⁰ Chicago představovalo velmi podnětné prostředí právě pro takové výzkumy, a tak dalo následně vzniknout i několika dalším směrům sociologie, například symbolickému interakcionismu či etnometodologii²¹¹.

Hlavním přínosem chicagských sociologů byla jejich z povahy právě spíše etnometodologická či antropologická práce, která zahrnovala přímý kontakt se členy zkoumaných skupin²¹². Jednoduše řečeno, chicagští sociologové chodili přímo do ulic, kde subkulturní dění probíhalo v přítomnosti a žilo. O tento ve své podstatě převrat se zasloužil Robert Ezra Park, který se v roce 1913 stal vedoucím katedry sociologie na Chicagské univerzitě a „podporoval [...] uplatnění etnografických a biografických přístupů při zkoumání sociálních procesů a problémů“²¹³. Spojení městského prostředí a subkultur je v chicagské

²⁰⁷ CHÝLOVÁ, H. *K expresivitě ve slangu*, in: *Slang a argot, sborník přednášek z VIII. konference o slangu a argotu* konané v Plzni ve dnech 36. – 27. února 2008, Plzeň: Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, 2008, str. 98

²⁰⁸ JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 90

²⁰⁹ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 58

²¹⁰ JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 91

²¹¹ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 58

²¹² Tamtéž, str. 59

²¹³ Tamtéž, str. 59

škole velmi silné a jak jsme si již dříve řekli, odráží se například v alternativním pojmenování subkultury – městský kmen (urban tribe; viz oddíl Subkultura). Důraz na toto spojení můžeme vidět například právě na Parkově knize *The City*²¹⁴.

Dalším zajímavým dílem chicagské školy je Beckerova studie *Outsiders*, která popisuje subkulturu jazzových hudebníků. Becker však patřil již do takzvané třetí generace chicagské školy, která byla silně ovlivněna již zmiňovaným symbolickým interakcionismem²¹⁵.

Pravděpodobně poprvé byl termín subkultura použit ve čtyřicátých letech dvacátého století v práci M. M. Gordona *The concept of sub-culture and its application* a měl podobný význam, v jakém ho používá i současná sociologie – podskupina „národní kultury, která byla složena z kombinací sociálních faktorů, jako je třída, etnická skupina, náboženská víra apod.“²¹⁶.

V souvislosti s tématem subkultur vznikla v rámci chicagské školy tzv. teorie delikventní subkultury. Jejím autorem je Albert Cohen, který teorii sestavil v padesátých letech minulého století. Dle této teorie „subkultura znamená kolektivní reakci na problémy vznikající ze sociální nerovnosti, kdy společnost není s to jedinci nabídnout uspokojivé řešení jeho situace podmíněné sociálními důvody“²¹⁷. Na tomto textu je zjevné, že subkultura byla považována za totéž co gang. Přestože se Cohen zaměřuje na delikventní a kriminální jednání, dle mého je opodstatněná myšlenka sociální, či, chcete-li, kulturní determinace vstupu do subkultury. Pokud totiž dle mého názoru diskurz neumožňuje jedinci projevit se, identifikovat se s normami a hodnotami společnosti, „správně“ se vymezit vůči okolnímu světu „běžným“ způsobem, uchyluje se k hodnotám, které jsou mu bližší, než ty mainstreamové. Takové hodnoty pak může nalézat v subkulturním prostředí.

²¹⁴ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 59

²¹⁵ Tamtéž, str. 62

²¹⁶ Tamtéž, str. 64

²¹⁷ COHEN, *Delinquent Boys, The Culture of the Gang*, in SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 64

4.1.2 *Birminghamská škola*

Přestože chicagská škola vymezuje pojem subkultury a způsob jeho užívání, v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století již pomyslnou štafetu ve výzkumu subkultur přebírá Centrum pro současná kulturní studia (Centre for Contemporary Cultural Studies, zkratka CCC) neboli tzv. birminghamská škola²¹⁸.

Birminghamská škola se zabývala především kulturou jednotlivých tříd, pohlížela totiž na společnost skrze optiku neomarxistického strukturalismu²¹⁹. Odtud také pramení nahlížení na subkultury ne „jako deviantní, ale jako projev vzdoru, který odrážel širší třídní boj mezi buržoazií a proletariátem“²²⁰.

Mezi sociology birminghamské školy patří i Dick Hebdige, který roku 1979 vydal knihu s názvem *Subculture: The Meaning of Style*²²¹. V této knize navazuje na své předchůdce, Gramsciho a Halla²²², pro které je ústředním tématem subkulturních procesů hegemonie. „Hebdige termínem hegemonie označuje situaci, v níž dočasná aliance určitých sociálních skupin může dosáhnout ‚totální společenské nadvlády (authority)‘ nad ostatními podřízenými skupinami, nejen prostým donucením či přímým vnucením vládnoucích myšlenek, ale ‚vítězstvím a vytvořením souhlasu, takže síla dominujících tříd se jeví jako legitimní i přirozená‘.“²²³ Hegemonie tedy jednoduše řečeno působí dojmem, že současný sociální stav je přirozený a neměnný a ovládá tak všechny skupiny, které do dané společnosti spadají. Subkultury tedy vznikají jako reakce na tuto situaci, hledají autonomní a osobité vyjádření svých identit a vytvářejí způsoby, jak dát tuto odlišnost najevo²²⁴.

Na rozdíl od chicagské školy, která kladla důraz na terénní výzkum, birminghamská škola dává přednost mediální analýze a sémiotickou analýzu

²¹⁸ JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 91

²¹⁹ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 73 – 74

²²⁰ JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 91 – 92

²²¹ V češtině HEBDIGE, D. *Subkultura a styl*, Praha: Volvox Globator, 2012, ISBN 978-80-7207-835-6

²²² SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 74

²²³ Tamtéž, str. 74

²²⁴ Tamtéž, str. 75 – 76

stylu subkultury, jinými slovy upřednostňovali etickou perspektivu před tou emickou²²⁵.

4.1.3 *Postsubkulturní přístup*

V současné době se v sociologickém prostředí objevuje tendence nereprodukovat zavedenou dichotomii mainstream – kontrakultura²²⁶. Existence tolika paralelních stylů a subkultur nutně ústí v jejich mísení a stírání hranic, dokonce i těch, které byly kdysi zcela jasně vymezeny. Subkulturní prostředí je nyní velmi dynamické, a tak se začíná hovořit spíše o „jednotlivých scénách, stylech, klubové kultuře, kmenech („neo-tribes“)²²⁷.

4.1.4 *České prostředí a téma subkultur*

Když přicházejí subkultury do českého, respektive československého prostředí, tehdejší politická situace jim příliš nepřeje, a tak nacházejí své příznivce zejména v marginalizované části obyvatelstva. V době, kdy je všechno, co jedinec učiní, nahlíženo jako krypto-politické, je i odklon od středního proudu společenského normálu považován za zradu socialistického režimu²²⁸. „V takové atmosféře ovšem není žádoucí se subkulturami zabývat na badatelské úrovni.“²²⁹

Z toho důvodu nachází téma subkultur své akademické uplatnění až na přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století. Karel Zástěra z Ústavu pro etnografii a folkloristiku (v současnosti Český etnologický ústav) píše na začátku devadesátých let příspěvky o punkové subkultuře a marginalizovaných skupinách²³⁰, vzhledem k rozsahu těchto prací však nebyl prostor pro charakteristiku jinou než povrchní a „bez adekvátního teoretického

²²⁵ JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 92

²²⁶ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, str. 77 – 78

²²⁷ Tamtéž, str. 78

²²⁸ JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 92

²²⁹ Tamtéž, str. 92

²³⁰ ZÁSTĚRA, K. K některým otázkám okrajových skupin dělnické mládeže (Punk a jeho charakteristické rysy), Zpravodaj KSVI pro etnografii a folkloristiku 2, 1991; ZÁSTĚRA, K. Příspěvek ke studiu marginálních skupin ve společnosti. In *Město a jeho kultura: sborník k padesátinám docenta PhDr. Zdeňka Pince*, 1994

zázemí²³¹, což je ovšem problém kvalitativních výzkumů obecně. Sociologická literatura na téma subkultur prakticky neexistuje – práce jsou buď zaměřeny muzikologicky, nebo historicky a zabývají se situací subkultur před rokem 1989²³².

I v současnosti se sociologie věnuje tématům subkultur v nepříliš velkém rozsahu, tato témata se však objevují v množství kvalifikačních bakalářských a diplomových prací²³³ většinou na úrovni interdisciplinárních prací. Za zmínku však jistě stojí Smolíkova kniha *Subkultury mládeže* z roku 2010, kde se dopodrobna zabývá nejen historií výzkumu subkultur, ale také velmi obsáhle několika subkulturami, jejich hlavními znaky, historií apod. V knize nechybí ani základní metodologické postupy užívané při výzkumu subkultur a teoretické podklady pro jejich studium. Kniha je tak uceleným průvodcem tématem subkultur a jeho akademickou historií. Další přínosnou publikací je *Folklor atomového věku* editovaný Petrem Janečkem z Etnografického oddělení Historického muzea Národního muzea v Praze. Publikace vznikla ve spolupráci s Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. Jak napovídá název, Janeček a jeho kolektiv označují subkultury a skupiny mládeže za nový folklor, předkládá výzkumy z několika různých subkultur včetně subkultur hudebních. Kniha není ale tak propracovaná a komplexní jako Smolíkovy *Subkultury mládeže*.

4.1.5 *České prostředí a metalová subkultura v literatuře*

Jak již bylo zmíněno výše, subkulturám se v české akademické literatuře nedostává příliš místa a pro subkulturu metalovou to platí dvojnásob. Literatura členů metalové subkultury však nechybí. Jedná se sice o literaturu subjektivního rázu, může být ale velmi užitečná všem výzkumníkům, kteří chtějí proniknout do esence subkultury, dozvědět se něco o narativu jejího vzniku, procesu vývoje a emicky vhlédnout do „mytologie“ metalové subkultury. V češtině existují dvě

²³¹ JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str. 93

²³² Tamtéž, str. 93

²³³ KOUTNÁ, D. *Heavy metal jako subkultura*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2016; NESVATBOVÁ, T. *Česká heavymetalová hudba*, Masarykova univerzita, 2012 apod.

encyklopedie metalové hudby, jedna přeložená z anglického jazyka²³⁴, druhá originálně česká²³⁵. Jejím autorem je Pavel Bartas a věnuje v ní prostor mnoha kapelám z různých žánrů od hard rocku až po power metal; pro členy metalové subkultury, kteří mají zájem o komplexní historii heavy metalu je jistě nedocenitelným zdrojem informací. Kromě biografických knih o životě hudebníků, vzniku i pádů metalových kapel je v češtině k dostání ještě publikace *Heavy metal: Kompletní historie pro znalce*. Originálně je sice psána v anglickém jazyce, je to však nejkompaktnější práce o historii metalové hudby, která je dostupná v českém jazyce.

4.2 Historie výzkumu. Slang

4.2.1 *Dialektologie*

Přestože se tato práce zabývá jazykovou variací sociální, ne regionální, a souvisí tedy spíše se sociolingvistikou, o níž budeme mluvit později, velkým vzorem pro sociolingvistickou a etnolingvistickou metodu byla právě dialektologie.

Než se na pomyslné lingvistické scéně ukázal německý směr mladogramatismu, jazykovědci se o dialekty příliš nezajímali²³⁶. Mladogramatici však svými zákonitostmi o fonetických změnách probudili touhu tuto hypotézu dokázat, a proto se v sedmdesátých letech devatenáctého století Georg Wenker rozhodl za tímto účelem zkoumat dialekty německého jazyka. „Vycházel přitom z předpokladu, že se v dialektech lépe a déle uchová starší podoba jazyka, protože nejsou vystaveny tak silným vlivům jako jazyk spisovný“²³⁷. Jak se nakonec ukázalo, měl pravdu, jeho hlavní přínos však spočívá ve vytvoření tzv. lingvistických atlasů²³⁸, kde přehledně označil výskyty dialektů a tzv. přechodná území, protože si uvědomoval, že dialekty nemají jasně ohraničená území, ale mísí se a volně přecházejí jeden ve druhý²³⁹.

²³⁴ BUKSZPAN, D. *Heavy metal: encyklopedie*. Praha: BB art, 2004, ISBN 80-7341-377-9

²³⁵ BARTAS, P. *Rock & metal book: encyklopedie hard rocku a heavy metalu*. Praha: Volvox Globator, 2005, ISBN 80-7207-554-3

²³⁶ ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico, 1998, str. 176

²³⁷ Tamtéž, str. 176

²³⁸ Tamtéž, str. 178

²³⁹ Tamtéž, str. 177

Nejdůležitější technikou sběru dat dialektologů je dotazník. Původně se kromě jazykových jevů v daných lokalitách zjišťovaly i sociokulturní aspekty zkoumaného jazykového společenství²⁴⁰, dnes se však dialektologické dotazníky ptají spíše na slovní zásobu, gramatiku, zvukovou podobu. Při sběru dat se také využívá moderní nahrávací technika jako videokamery apod.²⁴¹ To umožňuje také další techniku sběru dat, kterou je rozhovor. Tematicke rozhovoru se budeme věnovat v dalších oddílech práce.

4.2.2 Sociolingvistika a lingvistická antropologie

Se zkoumáním slangů úzce souvisí sociolingvistika. Název tohoto oboru je složeninou pojmu lingvistika (jazykověda) a předpony socio- (tedy společnost, společenský). Jedná se tedy o odvětví společenských věd, které leží na pomezí jazykovědy a sociologie a „zabývá se různými aspekty vztahu jazyka a společnosti a tím, jak se navzájem ovlivňují, přičemž využívá jak metod sociologických, tak lingvistických“²⁴².

Dalo by se říci, že sociolingvistické (nebo také etnolingvistické či antropolingvistické) kořeny sahají na přelom osmnáctého a devatenáctého století k Wilhelmu von Humboldtovi. Ten předložil myšlenku, že jazyk je spojen s povahou národa²⁴³, tedy že myšlení a jednání lidí toho kterého národa je ovlivněno jeho jazykem, kterým nahlíží svět. Zároveň je pak tato národní povaha přenášena do jazyka a tak dále.

Na rozdíl od Humboldta se ale další významná postava (a otec kulturní antropologie) Franz Boas nedomníval, že jazyk nějakým způsobem určuje lidský intelekt. Stavěl se zásadně proti etnocentrismu a kritizoval názor tehdejších lingvistů, že odlišné struktury jiných jazyků jsou nedokonalé a na nižším vývojovém stupni než jazyky evropské²⁴⁴. Postavil tak základy emického přístupu²⁴⁵ v antropologii i lingvistice, čímž připravil půdu svým nástupcům,

²⁴⁰ ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico, 1998, str. 181

²⁴¹ Tamtéž, str. 181

²⁴² SLÁDEK ANTALOVSKÁ, K. *Dějiny výzkumu slangu a argotu u nás*, in *Akta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni*. Ústí nad Labem: Dryada, 2006, str. 138

²⁴³ POKORNÝ, J. a HANULIAK, J. *Lingvistická antropologie: jazyk, mysl a kultura*. Praha: Grada, 2010, str. 26

²⁴⁴ Tamtéž, str. 33

²⁴⁵ Tzn. přístupu, kdy výzkumník nepopisuje jev kategoriemi ze svého kulturního či lingvistického prostředí, ale používá termíny vlastní dané kultuře či jazykovému společenství

například Sapirovi a Whorfovi. Tito pokračovatelé Boasovy školy byli zastánci tzv. jazykového relativismu, který mimo jiné poskytl nový náhled na vnímání rozdílů mezi jazyky a zároveň vyslovil myšlenky, které vedly k velké podpoře konceptu sociální konstrukce reality. Jejich hypotéza totiž předpokládá vztah mezi mateřským jazykem a utvářením naší konstrukce světa, ve kterém žijeme. Dalo by se říci, že toto tvrzení do jisté míry odpovídá českému rčení „kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem“. Sapir a Whorf tak spolu s Boasem velmi výrazně přiblížili oblasti výzkumu jazyka a společnosti.

Toto přiblížení oborů umožnilo další zkoumání, ale již v první polovině minulého století přinesla kulturní antropologie na hranici antropologie a lingvistiky ovoce v podobě výzkumu Bronisława Malinowského na Trobriandských ostrovech. Malinowski pojmenoval tzv. fatickou funkci řeči, tj. funkci vytváření, rozvíjení a udržování sociálních vazeb²⁴⁶. Malinowski je tak považován za předchůdce etnografie řeči, jejímž hlavním představitelem byl Dell Hymes a která umožnila vzniku dalších vědních oborů na pomezí sociologie a lingvistiky.

„Na společenský charakter jazyka upozornil také švýcarský zakladatel lingvistického strukturalismu Ferdinand de Saussure“²⁴⁷ a ovlivnil tak vnímání jazyka jako společenského jevu tehdejších i budoucích lingvistů, především představitelů tzv. psychologické a sociologické školy²⁴⁸.

Sociolingvistika jako taková vznikla v padesátých letech minulého století a o její vznik a rozvoj se zasloužili především Joshua Fishman a William Labov²⁴⁹. „První z nich se věnoval zejména otázkám sociálního bilingvismu a diglosie, jazykového plánování a jazykové politiky, a to se zvláštním zřetelem k rozvojovým zemím. Naproti tomu W. Labov rozpracoval teorii lingvistické stratifikace a její závislosti na společenských faktorech, a proslavil se zejména sociolingvistickou interpretací jazykových změn, analýzou mluvené angličtiny v New Yorku a důsledným a důmyslným propracováním sociolingvistických metod.“²⁵⁰ Tento zájem o rozvrstvení jazyka představil Labov poprvé ve svém

²⁴⁶ POKORNÝ, J. a HANULIAK, J. *Lingvistická antropologie: jazyk, mysl a kultura*. Praha: Grada, 2010, str. 45

²⁴⁷ ČERNÝ, J. *Dějiny lingvistiky*, Olomouc: Votobia, 1996, str. 390

²⁴⁸ Tamtéž, str. 390

²⁴⁹ Tamtéž, str. 391

²⁵⁰ ČERNÝ, J. *Malé dějiny lingvistiky*. Praha: Portál, 2005, str. 209

článku *Stratification of English in New York City*, kde ukázal souvislost příslušnosti ke společenské vrstvě a jazyka mluvčích²⁵¹.

Sociolingvistika se zabývá tématy, které lze rozdělit na několik kategorií:

- Rozvrstvení národního jazyka (dialekty a sociolekty)
- Bilingvismus, diglosie a pidžiny
- Jazykové změny²⁵²

Téma tohoto výzkumu spadá do kategorie rozvrstvení jazyka, jak jsme si ukázali výše (viz oddíl sociolekt).

Etnolingvistika, nebo lingvistická antropologie, má se sociolingvistikou podobnou nejen historii vzniku, ale do jisté míry také oblast zájmu. Původně (a v mnoha případech i dnes) se lingvistická antropologie zabývala vztahem jazyka a kultury, ke které přísluší, a to zejména u tzv. přírodních neboli aliterárních národů. Spolu s tímto specifickým prostředím přicházela potřeba specifické metody výzkumu, která by zachytila jak mluvený jazyk, tak situace a vztahy mluvčích a relace mezi těmito aspekty. Proto lingvistická antropologie čerpá především z terénního výzkumu, který se ukázal být v tomto ohledu velmi efektivní technikou sběru dat. V současnosti, zejména v našem, středoevropském prostředí, se pohled lingvistické antropologie začíná obracet spíše k vlastním společenstvím, k jevům, které nás obklopují. Souvisí to pravděpodobně s tendencemi antropologie jako oboru opustit částečně prostředí mimo „západní civilizaci“ a zkoumat domácí prostředí a mnohdy i samotný mainstream, kterému se v antropologie dosud nevěnovalo příliš pozornosti.

Ačkoliv předměty zájmu těchto dvou věd nejsou zcela totožné (současná sociolingvistika se zabývá vztahem jazyka a sociologických kategorií, kdežto lingvistická antropologie se zajímá spíše o vztah jazyka a kultury obecně – její oblasti zájmu leží mnohdy mimo hranice „západní civilizace“), metodologie se v současnosti příliš neliší. Vychází z etnografie, kulturní antropologie a dialektologie²⁵³. Etnografie a antropologie ukázaly důležitou roli terénního

²⁵¹ POKORNÝ, J. a HANULIAK, J. *Lingvistická antropologie: jazyk, mysl a kultura*. Praha: Grada, 2010, str. 47

²⁵² ČERNÝ, J. *Malé dějiny lingvistiky*. Praha: Portál, 2005, str. 209 – 210

²⁵³ ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico, 1998, str. 218 - 219

výzkumu a pozorování (viz níže), velmi přínosné je však i dotazníkové šetření, které vychází z dialektologických metod výzkumu²⁵⁴. Hlavním přínosem těchto věd je emický pohled, který odsouvá na druhou kolej pozitivistický přístup ke sběru a analýze dat, přesto si však dokáže zachovat objektivitu a validitu, jakkoli náročné můžou tyto aspekty pro kvalitativního výzkumníka být.

4.2.3 Česká literatura na téma slangu

Pravděpodobně nejstarší akademickou zmínku o slanzích najdeme v třetím díle knihy *Československá vlastivěda*²⁵⁵, který pojednává o jazyku. Příspěvkem Františka Oberpfalcera Jílka Argot a slangy tak začíná období, kdy se česká lingvistika počíná zabývat slangy²⁵⁶. Již před rokem 1934, kdy byla *Vlastivěda* vydána, sice existovaly zmínky o sociolektech, jednalo se však o slovníky argotů (například Karel Juda – *Tajná řeč (hantýrka) zlodějů a šibalů*²⁵⁷ nebo František Bredler – *Slovník české hantýrky*^{258,259}).

Až do období pozdního komunismu se v českém akademickém prostředí tematice slangů příliš nedařilo. V padesátých a šedesátých letech vycházejí pouze slovníky profesionálních slangismů²⁶⁰, jazykovědci se v tomto směru zabývají především jazykem horníků (V. Křístek – *Ostravská hornická mluva, 1956*; B. Téma – *Mluva hutníků na Bohumínsku a Karvínsku, 1958*; E. Kalista – *Ukázka hornické mluvy na Příbramsku, 1963*). Sukova publikace *Několik slangových slovníků* vychází v roce 1973 v samizdatovém vydání, oficiálně pak až v roce 1993²⁶¹.

Zmínky o slangu můžeme najít také v souborných pracích o českém jazyce, například v Havránkově a Jedličkové *České mluvnici*, Trávníčkové

²⁵⁴ ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico, 1998, str. 219

²⁵⁵ OBERPFALCER, F. *Argot a slangy*, in: *Československá vlastivěda, díl III. Jazyk*, Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1934

²⁵⁶ SLÁDEK ANTALOVSKÁ, K. *Dějiny výzkumu slangu a argotu u nás*, in *Akta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni. Ústí nad Labem: Dryada, 2006*, str. 140

²⁵⁷ JUDA, K. *Tajná řeč (hantýrka) zlodějů a šibalů*, in *Sborník věnovaný studiu lidu českého v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku*. Praha: F. Šimáček, 1902, sine ISBN

²⁵⁸ BREDLER, F. *Slovník české hantýrky (tajné řeči zlodějské)*. Železný Brod: Ferd. Krompe, 1914, sine ISBN

²⁵⁹ SLÁDEK ANTALOVSKÁ, K. *Dějiny výzkumu slangu a argotu u nás*, in *Akta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni. Ústí nad Labem: Dryada, 2006*, str. 140

²⁶⁰ KŘÍSTEK, V. *Poznámky k problematice argotu a slangů*, in *Slovo a slovesnost*, ročník 34, 1973, č. 1, str. 98 – 103

²⁶¹ SLÁDEK ANTALOVSKÁ, K. *Dějiny výzkumu slangu a argotu u nás*, in *Akta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni. Ústí nad Labem: Dryada, 2006*, str. 142

Úvodu do českého jazyka, Kellnerově Úvodu do dialektologie, Běličově Sedmi kapitolách o češtině nebo Filipcově knize Česká synonyma z hlediska stylistiky a lexikologie²⁶². Známy je také Křístkův článek o zkoumání slangů v časopise Slovo a Slovesnost z roku 1973²⁶³.

Největším přispěvatelem k tématu slangů v české lingvistice je bezpochyby Jaroslav Hubáček. V roce 1977 přednáší na konferenci o slangu a argotu v Plzni²⁶⁴, z této konference, stejně jako z mnoha dalších plzeňských konferencí o slangu a argotu, vzniká také sborníková publikace. O dva roky později však Hubáček vydává vlastní publikaci s názvem O českých slanzích²⁶⁵, která se stává dosud jediným uceleným pohledem na definice slangu, historii výzkumů na toto téma, metodologii i jednotlivé příklady slangů. Postupně Hubáček obohacuje české sociolingvistické prostředí o několik dalších knih, mezi nimi jmenujme například Výběrový slovník českých slangů²⁶⁶, Malý slovník českých slangů²⁶⁷ nebo Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů²⁶⁸. Poslední jmenovaná publikace přináší komplexní popis tvorby výrazů ve slovní zásobě slangů, s rozdělením jak podle slovních druhů, tak věcných kategorií, takže se lze v knize snadno orientovat.

Přestože v současné době existuje více autorů, kteří se zbývají studiem slangů (Marie Čechová, Alena Jaklová, Zbyněk Holub, Helena Chýlová aj.), Jaroslav Hubáček zůstává bezpochyby autorem nejen s největším počtem knih a příspěvků na toto téma, ale především s nejhlubším vhledem do této problematiky.

²⁶² KŘÍSTEK, V. *Poznámky k problematice argotu a slangů*, in Slovo a slovesnost, ročník 34, 1973, č. 1, str. 98 – 103

²⁶³ KŘÍSTEK, V. *Poznámky k problematice argotu a slangů*, in Slovo a slovesnost, ročník 34, 1973, č. 1

²⁶⁴ SLÁDEK ANTALOVSKÁ, K. *Dějiny výzkumu slangu a argotu u nás*, in Akta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni. Ústí nad Labem: Dryada, 2006, str. 148

²⁶⁵ HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*, Ostrava: Profil, 1979

²⁶⁶ HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*, Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2003

²⁶⁷ HUBÁČEK, J. *Malý slovník českých slangů*, Ostrava: profil, 1988

²⁶⁸ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971

IV. Praktická část

1. Popis pilotního výzkumu

Pilotní výzkum proběhl v období dubna až července roku 2017. Pro zúčastněné pozorování se doba čtyř měsíců může zdát poměrně krátká, protože se však jednalo o pilotáž, byla tato doba naprosto dostačující. Zúčastněné pozorování bylo realizováno v prostředí, kde se členové subkultury běžně pohybují, tedy v barech a podnicích buď primárně zaměřených na metalovou subkulturu, nebo takových, kde se členové metalové subkultury pravidelně scházejí. Tyto podniky byly vybrány v Olomouci, Uherském Hradišti a Brně, kde je jejich velká koncentrace, jejich názvy však z důvodu anonymizace neuvádím. Následně bylo zúčastněné pozorování obohaceno také o prostředí letního festivalu Masters of Rock ve Vizovicích.

Brzy po vstupu do terénu jsem zjistila, že ke konkrétním barům se vážou konkrétní skupiny jedinců. Přestože se některé skupinky mezi sebou znaly (například studenti z Olomouce a Brna), hlubší kontakty mezi sebou nenavazovali a sociální život jedinců tak probíhal téměř výhradně v jedné skupině členů subkultury, která však neměla nijak přísně uzavřené hranice a naopak byla velmi dynamická. Pozorovala jsem také, že členové metalové subkultury se nezačleňují do skupin podle žánru, ani zájmů mimo subkulturu, ani pracovní náplně nebo vzdělání. Skupiny jsou velmi různorodé. Některé vznikají na základě věku, ale i tento faktor není nijak striktně vymezen; členové skupin, které jsem pozorovala, se věkově pohybovali od 17 do 28 let věku v jedné skupině.

Přestože nejsou skupiny nijak uzavřené vůči ostatním členům subkultury, vůči mainstreamové společnosti poněkud uzavřené jsou. Pravděpodobný důvod leží v rozdílnosti přijímaných hodnot mezi metalovou subkulturou a mainstreamem, který má problém členy metalové subkultury přijmout. Z tohoto důvodu se také vytváří legitimizační strategie, kterými jsem byla na začátku výzkumu členy subkultury zahlcována. Tyto legitimizace obhajují především osobitý styl některých členů subkultury a vyvracejí napojení subkultury na satanistické náboženské proudy, některé dokonce odsuzují činy známých samozvaných satanistů nebo je zesměšňují.

Otevřenost skupin vůči jiným členům subkultury se ještě prohlubuje v prostředí letního festivalu. Do sociálního okruhu jsou dočasně přijímáni i zcela neznámí jedinci, takto vytvořené vztahy však většinou (až na výjimky) nepřetrvávají déle než po dobu festivalu. Skupiny tak často osamoceným jedincům poskytují přístřeší, potraviny

ve formě zákusků a drobných pochutin a alkohol, který může, ale nemusí hrát roli při seznamovacím rituálu.

Při zúčastněném pozorování jsem také sledovala chování jedinců, nejen celé skupiny, a to mimo jiné z důvodu budoucího výběru informátorů. Nejprve jsem se v olomouckém prostředí seznámila s informátorem H., který mě provedl konkrétní olomouckou skupinou, se kterou se stýká. Tento informátor však patří mezi výjimky potvrzující pravidlo, je totiž členem další skupiny, a sice v Uherském Hradišti. V rámci zúčastněného pozorování jsem tedy navštívila také jeho druhou skupinu, která se však setkává v rámci soukromého prostoru. Byla to však příležitost poznat jiné osobnostní typy členů metalové subkultury, tedy takové, kteří se neúčastní veřejných akcí nebo nenavštěvují metalové podniky. Tady jsem tedy potkala informátory B. a D. Rozhodla jsem se je zahrnout do vzorku, protože oproti H., který poměrně často navštěvuje jak koncerty a festivaly, tak metalové bary, D. nejezdí na koncerty ani festivaly a B. zase nenavštěvuje metalové podniky.

Na jiném místě v Olomouci jsem poznala informátorku C., která se sice považuje za členku metalové subkultury, je však také členkou dalších subkultur (anime, cosplay). Zcela ojedinělý případ byl informátor A., který se na základě rozšíření informací o výzkumu sám přihlásil jako budoucí respondent. Nejprve jsem váhala, zda jeho nabídku přijmout, neboť jsem si nebyla jistá jeho motivy, nakonec jsem jej však také zahrнула do vzorku, protože jsem se domnívala, že takto vzácný případ může být zajímavý.

Brněnská metalová scéna mi nabídla zcela odlišné typy informátorů: F. a G., pár, z nichž oba jedinci jsou členy metalové subkultury a informátora E., který se sice považuje za metalistu, ale také člena punkové subkultury, nadto se věnuje ještě vojenské historii a tzv. living history (zkratka LH, subkultura věnující se rekonstrukci každodenního života v konkrétním historickém období, obvykle se jedná o raný středověk nebo vrcholnou gotiku).

Již při zúčastněném pozorování probíhal odposlech slangových výrazů, šlo však spíše o potřebu zúčastněného pozorování. Přesto byla jedna část terénního deníku vyhrazena právě slangovému výrazivu.

2. Popis pozorování

Pozorování za účelem odposlechů bylo nezúčastněné a nutně tedy probíhalo na odlišných místech. Byly to opět podniky zaměřené na metalovou klientelu, jednalo se však o jiné podniky než v pilotním výzkumu. Přesto však nastalo několik vzácných situací, kdy jsem byla nucena pozorování přerušit, neboť jsem se na místě pozorování setkala s informátory z předchozího zúčastněného pozorování. I takové situace však měly své ovoce, neboť jsem je povětšinou využívala k ověřování či doplňování odposlechnutého materiálu u důvěryhodných informátorů.

Toto nezúčastněné pozorování trvalo pouze od srpna do září 2017, a to z důvodu nasycení dat – výrazy a frazémy se ve velké míře opakovaly a zkoumání již nepřinášelo žádné nové či podnětné informace.

3. Excerpce

Excerpce slangových výrazů byla realizována nejprve na textu na sociálních sítích, který se, dle mého názoru, přestože je psaným textem, přibližuje textu mluvenému, alespoň co se týče použitého stylu. Emoce, které mnohdy rozvíří diskuzi na sociálních sítích, napomáhají tomu, že jedinci nedbají tolik na formu svého prohlášení, jako na informační obsah, který chtějí sdělit. Tyto diskuze byly velmi užitečné, neboť probíhaly mezi členy subkultury ve virtuálním prostoru a jako takové nepodléhaly takové cenzuře a sociální kontrole jako v konverzaci tváří v tvář.

Excerpce dále probíhala na materiálech z časopisů a knih určených členům metalové subkultury, ukázalo se však, že slangových výrazů zde příliš nenajdeme. Styl těchto psaných textů byl spíše publicistický a jako zdroj tak tyto texty nemohly konkurovat ani excerpci textů na sociálních sítích, ani odposlechům realizovaným v terénu.

4. Tvorba dotazníků a jejich sběr

4.1 Slang

Při tvorbě dotazníku pro ověření sesbíraných slangových výrazů bylo zvažováno několik postupů. První možnost byla ponechat otazník otevřený a nechat respondenty, ať sami popíší daná slova. Od tohoto způsobu jsem však nakonec upustila, neboť takový způsob dotazování je příliš složitý a především

nebyla zapotřebí. Cílem dotazníku mělo být potvrzení či vyvrácení slov jako prvků slangového lexikonu, nikoli zjišťování významů a jejich variací. Nadto ověření obsahu každého slova proběhlo přímo v praxi v průběhu pozorování a interview s informátory. Rozhodla jsem se proto jít jednodušší cestou a sestavit dotazník tak, aby respondenti mohli jednoduše odpovědět, zda znají nebo neznají konkrétní výraz. Posléze jsem přidala ještě odpověď „používám“, aby bylo zjevné, které výrazy jsou aktivně používány danými respondenty. Samozřejmě rozdíl mezi odpověďmi „znám“ a „používám“ tak, jak jsem je chápala jako výzkumník, byly popsány na začátku dotazníku.

Dotazníky byly rozesílány hromadně skrze sociální sítě, takže každý člen subkultury měl stejnou šanci dostat se do výběru. Touto cestou bylo nakonec získáno 184 vyplněných dotazníků.

4.2 Míra začlenění

Sestavování dotazníku, který zjišťoval míru začlenění, bylo poněkud složitější. Dotazník musel být stručně a jasně konstruován, aby mu rozuměla široká veřejnost. Respondentů, kteří tento dotazník měli vyplňovat, bylo sice jen několik, v době tvorby dotazníku jsem však ještě neměla zcela jasnou představu o tom, kdo bude vzorek tvořit, proto jsem si chtěla být jistá, že bude navržen pro kohokoliv.

Obsah dotazníku byl jasný – zakládal se na indikátorech, které jsem zpracovala již dříve, při procesu vytváření pracovních hypotéz. Cílem tedy bylo zjistit výskyt těchto indikátorů u jednotlivých respondentů.

Tento dotazník byl respondentům předložen bezprostředně po realizaci rozhovoru, takže se v případě, že by nerozuměli otázce nebo některé její části mohli zeptat přímo výzkumníka. Zároveň však měli pro vyplnění dotazníku dostatek času a především soukromí.

5. Příprava rozhovorů a jejich průběh

Příprava na realizaci rozhovorů spočívala především v pečlivém promyšlení a tvorbě modulů, které později sloužily jako témata pro daný rozhovor. Po dvou realizovaných rozhovorech jsem však volila raději metodu neformálního rozhovoru, držela jsem

se však více méně modulů, které jsem si dříve stanovila. Důvodem pro tuto obměnu v technice sběru dat byla nemožnost respondenta odpoutat od uvědomění si nahrávání rozhovoru dříve než po asi čtyřiceti minutách, nakonec jsem tedy musela improvizovat, abych získala dostatečný objem dat. Proto jsem zvolila neformální rozhovor přímo, bylo tak jednodušší přimět respondenta k nezávaznému hovoru a použití takové variace jazyka, jakou používá ne pro formální účely komunikace, ale ve svém obvyklém projevu. Jak jsem již psala výše, modulů jsem se držela dále, bylo pro mě však snazší je mít pouze jako oporu a některá témata vůbec nevyužít, než se jich držet přímo, byť bych z jednoho na druhé navazovala jakkoli volně.

Rozhovory byly vedeny v prostředí, které bylo respondentovi příjemné a známé, většinou se tedy jednalo o podnik, který pravidelně navštěvoval, nebo o tzv. neutrální území. Cílem bylo realizovat rozhovor v prostředí, kde se bude respondent cítit dobře a bude se moci uvolnit a přejít tak rychleji do svého běžného jazyka. Celkem bylo získáno téměř třináct hodin audionahrávek rozhovorů.

Respondentům byla za realizaci rozhovoru nabídnuta reciproční odměna, většinou ve formě piva nebo jiného nápoje. Dle mého názoru je reciprocita důležitá jak pro udržení dobrých vztahů s respondenty, tak pro pověst výzkumníka. Ta může hrát roli při provádění dalšího výzkumu ve stejné nebo podobné oblasti.

6. Výstupy z výzkumu

6.1 Slovotvorba slangových výrazů

Většinu výrazů lexikonu metalové subkultury tvoří přejímky, v drtivé většině případů jsou to přejímky z anglického jazyka. V datech, která máme k dispozici, je to téměř 51 % všech výrazů. Samotný název hudebního stylu, *metal*, pochází z anglického jazyka, o důvodu jeho užívání se polemizuje.

Některé přejímky si zachovaly svůj původní tvar a přijaly pouze ohýbání podle pravidel češtiny (například sing. třetí os. přít. času *growluje*, *moshpit* – gen. *moshpitu*), některé změnily i svou psanou podobu (*kombo* – z anglického *combo*, odvozeno od *combination*, *sekuriták* – z anglického *security*, *bigbít* – z anglického *big beat*, *pozér* – z anglického *poser*²⁶⁹). Vesměs se jedná o slova

²⁶⁹ V angličtině se objevuje pravděpodobně jako přejímka z francouzštiny – *poseur*, tato grafická podoba slova je v angličtině též přípustná

převzatá z hudebního průmyslu (*cover, sample, riff, tab*), která však v metalové subkultuře nejsou používána pouze hudebníky, ale i v běžné populaci subkultury. Tuto skutečnost příkládám tomu, že celá metalová subkultura je vytvořena na hudebním základě, a tak je zájem o informace o produkci hudby rozšířen i mezi členy bez zájmu o vlastní tvorbu.

Mezi přejímkami převažují tzv. slova kulturní, tzn. slova, která označují skutečnosti a jevy, které byly importovány do našeho prostředí a jejichž názvy byly přirozeně převzaty s nimi. Ve slangu metalové subkultury jsou to jevy, které vznikly přímo v ohnisku subkultury, většinou za hranicemi české republiky (například *mosh pit, warpaint, headbanger*). Domnívám se také, že anglické názvy byly ponechány a nebyly k nim vytvářeny české obměny, protože se tak mohla tehdejší česká metalová subkultura ještě přísněji vymezit vůči mainstreamu, se kterým byla v tehdejší socialistické době ve velkém rozporu. Je zde však také hojnost anglických výrazů, které mají synonymní ekvivalent v českém jazyce (*cover* – předělovka, *tab* – pražec, *stage* – pódium apod.), přesto jsou však užívanější výrazy anglické. Tendence metalové subkultury tíhnout k anglickému jazyku je zjevná také z pojmenovávání kapel a festivalů (*Masters of Rock, Brutal Assault, Made of Metal* apod.) a preference textů k písním spíše v angličtině (existují však i jednotlivci nebo kapely, které se právě proti tomuto trendu bouří).

Specifickou přejímkou, která se objevila v datech sebraných z excerpcí, je *kinder metal* (označující hudbu, která je příliš jemná pro „skutečného metalistu“, je to tedy hudba „pro děti“, mluvčí tak dává hanlivě najevo, že je pro něj hudba příliš jemná). Část tohoto frazému je německého – *kinder*, část anglického původu – *metal*. V tomto případě však může přesto jít o přejímkou z angličtiny, protože i v tomto jazyce se objevuje slovo *kinder* (například *kindergarten* – mateřská škola), též převzaté z němčiny.

Některé výrazy však pocházejí z jiných jazyků, přestože je možné, že prostředníkem jejich přenosu byla angličtina. U těchto slov (například *pardál*) však není přijetí z angličtiny tolik patrné.

Přestože se kalky ve slangu metalové subkultury téměř nevyskytují, existuje zde jeden případ, který může být za kalk považován. Jde o výraz *Máma*, který označuje v metalovém slangu hudební festival dříve konaný v Hodoníně. Jeho oficiální název zněl *Made of Metal*, zkratka vzniklá z těchto slov je tedy *MoM*. Slovo

„mom“ je v angličtině familiární výraz pro matku, česky tedy „maminka, mamka, máma“.

6.1.1 Zkracování

Zkracování je nejčastější slovo tvorný způsob ve slangu metalové subkultury. Nejedná se pouze o zkratky a zkratková slova (*Made of Metal – MoM, Masters of Rock – MoR* – odtud zkratkové slovo *mor*), ale především o mechanické zkracování slov a univerbizaci, které se budeme ještě později věnovat v samostatném oddíle.

U mechanického zkracování slov jde především o princip ekonomie, mluvčí se snaží věnovat řeči co nejmenší úsilí. Vznikají tak slova přidáním koncovky ke zkrácenému základu (například *mikrák* – mikrofon, *stahovák* – základ „stahov“ ze spojení stahovací náramek), zkrácením a drobnou hláskovou změnou (*festák* – festival) nebo pouhým zkrácením původního výrazu (*glády* – Gladiátory, dřívější značka tzv. těžké obuvi oblíbené například u punkové, hardcore a metalové subkultury).

6.1.2 Odvozování

Odvozování je ve slangu metalové subkultury častým způsobem tvoření slov, ne však tak častým jako zkracování. Způsob odvozování probíhá pomocí sufixů. Tyto sufixy se dělí podle kategorie, do které dané slovo spadá. Tak například jména činitelská označují jedince, jejichž jméno vzniklo odvozením z názvu dané činnosti, kterou vykonává²⁷⁰. Ve slangu metalové subkultury se taková jména tvoří příponou *-er* (z anglického jazyka), například *headbanger* (jedinec, který *headbanguje*). Jména konatelská naproti tomu označují názvy jedinců, kteří vykonávají určitou činnost, ale jejich jméno nenesou název této činnosti²⁷¹. Tyto můžeme ještě rozčlenit například na fanoušky metalu: *bigbíák*, *metlák* (přípona *-ák*) nebo konkrétního žánru v rámci metalové hudby: *thrasher*, *blackař*, *pohan* (zde se žádná specifická koncovka neuplatňuje).

²⁷⁰ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, str. 7

²⁷¹ Tamtéž, str. 8

Další kategorií je pojmenování skutečnosti s určitou vlastností. V metalovém slangu mají taková slova v ženském rodě příponu *-ka*, například *srdcovka* (píseň, která má pro mluvčího hluboký subjektivní význam), mužského rodu je doloženo slovo *pozér* (jedinec, který povrchně manifestuje přináležitost ke skupině, ve skutečnosti ale nevyznává její hodnoty, velmi hodnotící negativní expresivní výraz).

Názvy dějů jsou v metalovém slangu většinou odvozeny z anglických slov označujících tutéž skutečnost v podobě podstatného jména. Běžná je přípona *-ovat* (*headbang – headbangovat, growl – growlovat, pogo – pogovat* apod.).

Zdrobnělin v metalovém slangu mnoho nenajdeme, doložit můžeme pouze výraz *kapelka*, užívaný pro kapelu, ke které má mluvčí pozitivní subjektivní vztah.

6.1.3 Skládání

Kompozice slov je v metalovém slangu běžné spíše v původním jazyce, tedy ve většině případů v angličtině. Do češtiny je pak tento výraz převzat jako „hotový“ (*headbang, crowdsurfing, stagediving, warpaint, moshpit*). Vlastní, tj. české složeniny se ve slangu metalové subkultury nevyskytují.

6.2 Změny významu v lexikonu slangu

6.2.1 Metafora

Ve slangu metalové subkultury se vyskytuje velké množství metafor. Doloženy jsou metafory na základě vnější podoby (*bedna, bedýnka – reproduktor, lupen – vstupenka*), dle podobné vlastnosti (*pardál – pův. takzvaně ošlehaný větrem, zocelený; dnes se tento výraz používá pro starší generaci metalistů*) i na základě vztahu ke kvalitě děje (*udělat něco na punk – udělat to proti konvenci, jinak, než je zvykem, nebo prozatímne bez ohledu na estetiku; sypat na bicí – hrát velmi rychle a agresivně na bicí soupravu, řezat do kytary – hrát na kytaru agresivně*).

6.2.2 Metonymie

Metonymická pojmenování se ve slangu metalové subkultury též vyskytují. Jde o výrazy jako například *deska*, původně od sousloví „gramofonová deska“, dnes

se ale používá ve významu album (na jakémkoli nosiči nebo i virtuálně) nebo *glády*, což byla původně značka tzv. těžkých bot (Gladiátor), dnes je tento výraz používán pro celý typ této obuvi, nikoli pro značku, která již neexistuje. Existují zde i apelativizovaná propria, například *satan* – míněno paradoxně ve smyslu, že je dotyčný hoden obdivu, je v nějakém ohledu vzorem, nebo míchat nápoj *na lemmyho*, podle zesnulého Lemmyho Kilmistera, zpěváka kapely Motörhead, který si dle subkulturního narativu míchal své alkoholické nápoje v poměru jedna ku jedné s nealkoholickými.

6.3 Univerbizace

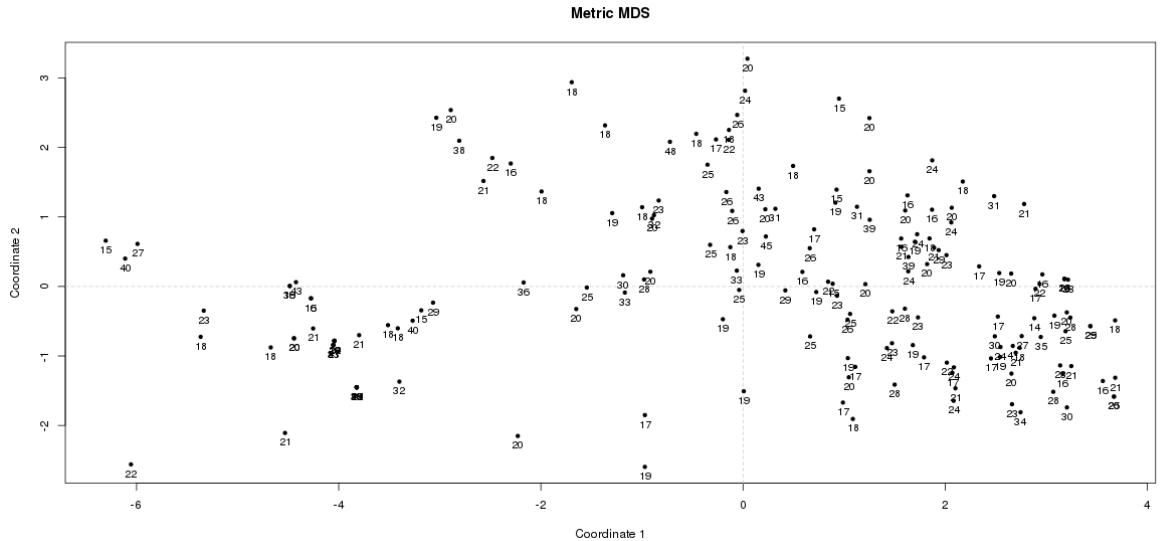
Slang metalové subkultury, jako každý slang, má tendenci ke zkracování víceslovných názvů do jediného slova. Děje se tak buď použitím jednoho výrazu slovního spojení jako zástupného pro oba: *věž* (zvukařská věž), *mosh*, *circle* nebo *pit* (místo celého *mosh pit* nebo *circle pit*²⁷²), *pásek* (textilní pásek ve formě náramku, sloužící jako vstupenka do areálu festivalu), zkrácením jednoho ze slov (z přídavného jména ve slovním spojení vznikne podstatné jméno): *stahovák* (stahovací náramek), *podpisovka* (podpisová akce), nebo tvorbou složenin, o kterých jsme již mluvili (viz oddíl Slovtvorba slangových výrazů).

6.4 Expresivita

Expresivní slova samozřejmě nejsou slangu metalistů cizí. Najdeme zde zdrobněliny (*kapelka*), výrazy s pozitivním emocionálním zabarvením (*srdcovka*, *Metal forever!*), ale i hodnotícím negativním zabarvením (*blít do mikrofonu* – řvát nebo užívat growl k tvorbě vokální části skladby nelibým způsobem, *kinder metal* – metalová hudba nehodná „skutečného metalisty“, hudba „pro děti“, *pozér*).

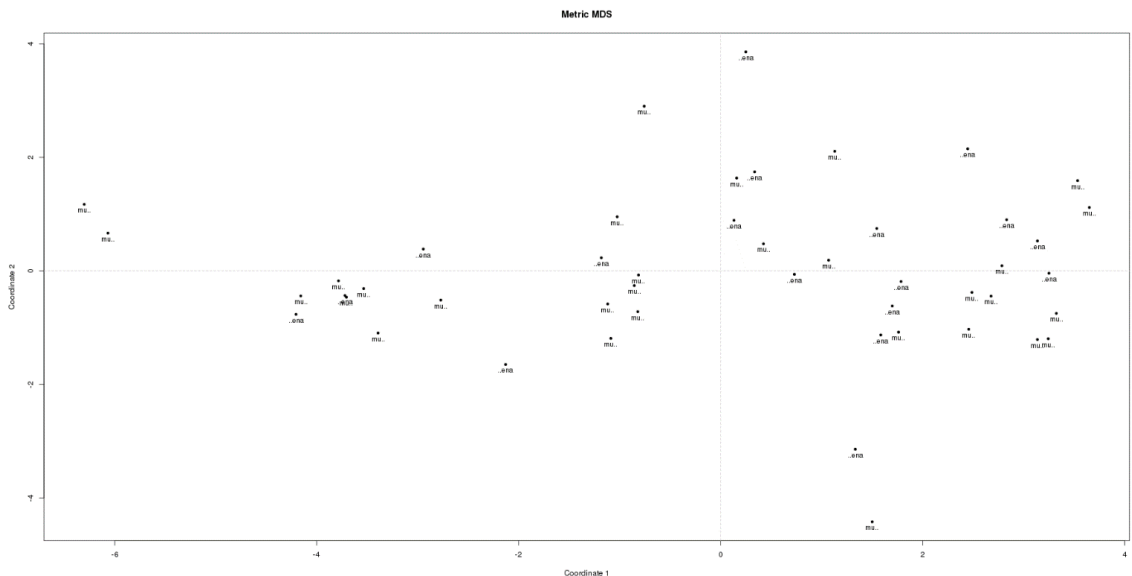
Zvláštní pozornost bychom měli věnovat také frekvenci užívání vulgárních výrazů, která je i u žen opravdu vysoká, nemusí to být však pravidlem (tj. ne všichni členové metalové subkultury užívají vulgárních výrazů).

²⁷² Objevuje se i verze složeniny – *moshpit*, *circlepit*

Graf 2 Slang a věk respondentů

Na tomto grafu je zřetelné, že se vzorek dělí do jistých směrů nebo skupin, ty však nejsou při bližším prozkoumání tvořeny věkovými kategoriemi. Rozložení je rovnoměrné, a tak na základě tohoto testu můžeme říci, že není prokázána žádná korelace mezi věkem respondenta a užíváním slangových výrazů metalové subkultury.

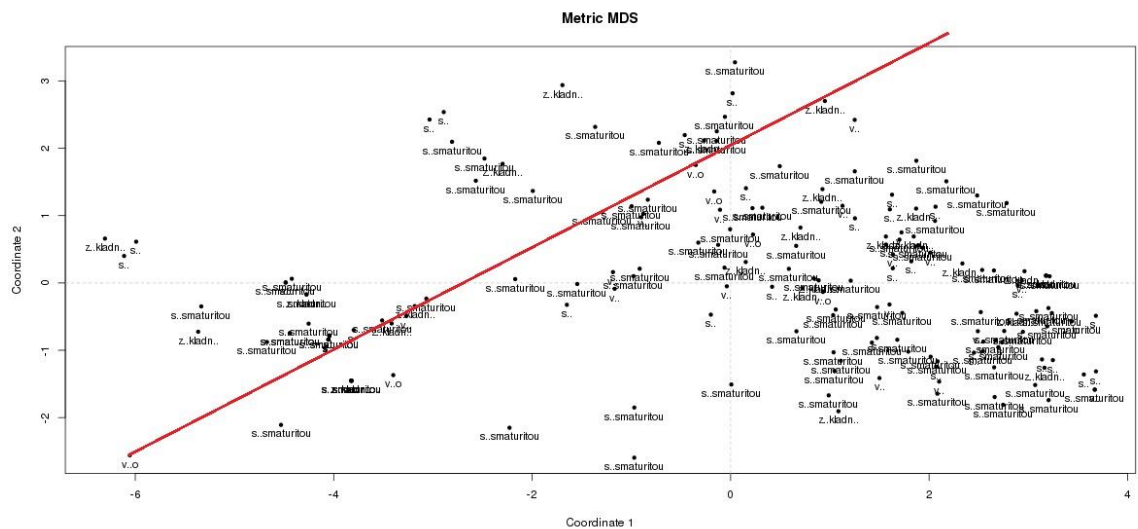

Graf 3 Slang a pohlaví

Na základě padesáti vybraných respondentů²⁷⁴ byl sestaven graf, který ukazuje rozložení používání slangu na základě pohlaví respondenta. Jak můžeme vidět, žádné průkazné výsledky jsme tímto testem nezískali, nemůžeme tedy tvrdit,

²⁷⁴ Pokud vybereme menší vzorek, jsou výsledky zřetelnější

že korelace mezi pohlavím respondenta a slangem metalové subkultury existuje. Zcela vlevo však můžeme sledovat jisté extrémní případy.

Graf 4 Slang a vzdělání respondenta

Přestože graf není zcela průkazný, co se týče rozvrstvení slangu metalové subkultury na základě vzdělání respondentů, můžeme i zde, stejně jako u rozvrstvení v rámci krajů, sledovat určité tendence. Červená čára vyznačuje hranici, nad níž se již neobjevují žádní respondenti s vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním. Znamená to tedy, že respondenti s vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním tendují k podobným rysům užívání slangu.

6.6 Další zajímavá zjištění

Na základě kvalitativní analýzy respondentů dvou vybraných krajů můžeme vysledovat několik tendencí, které tyto respondenti mají ve svém užívání slangu, zároveň můžeme tyto tendence porovnat mezi jednotlivými kraji. Ideálně bychom vybrali ony kraje, které se nám v grafu výše ukázaly jako tendující k opačným pólům škály. Bohužel však respondentů z Prahy nebylo dostatečné množství pro takovou analýzu a výsledky, přestože provedené kvalitativně, by mohly být málo validní. Proto byl vybrán Středočeský kraj, jazykově pravděpodobně nejpodobnější ze zbývajících krajů.

Díky analýze jsme zjistili několik zajímavých skutečností. Zaprvé, respondenti ze středočeského kraje znají a aktivně užívají více slangových výrazů původem z anglického jazyka, a to i takové, které respondenti z kraje zlínského znají

a používají jen málo, nebo vůbec (*sample, headbanger, headbangovat, thrasher, corpsepaint*).

Za druhé existuje spousta výrazů a frazémů, které přirozeně vyplynou jako používány více v jednom kraji než v jiném. Určit, jaká je příčina tohoto rozdílu však není v naší moci, faktorů, které mohou tyto skutečnosti ovlivňovat, je příliš mnoho.

U některých výrazů se však můžeme pustit alespoň do polemiky. Například u frazému *jít přes ruky* (tj. účastnit se crowdsurfingu), je zjevné, že se jedná spíše o moravské nářečí. Podíváme-li se na věk skupiny respondentů, která tento frazém užívá nebo zná, zjistíme, že jsou přibližně stejného věku, tj. kolem dvaceti let. Mohlo by jít tedy o skupinu, která se vzájemně zná a užívá tento frazém jako součást jazykové variace své konkrétní skupiny. Bohužel, v tomto případě tomu tak nebylo, neboť každý z respondentů pocházel z různého kraje v různé části České republiky, což je však poněkud zvláštní, uvážíme-li, že „ruky“ je skutečně variace slova „ruce“, která se užívá téměř výhradně na Moravě a ve Slezsku.

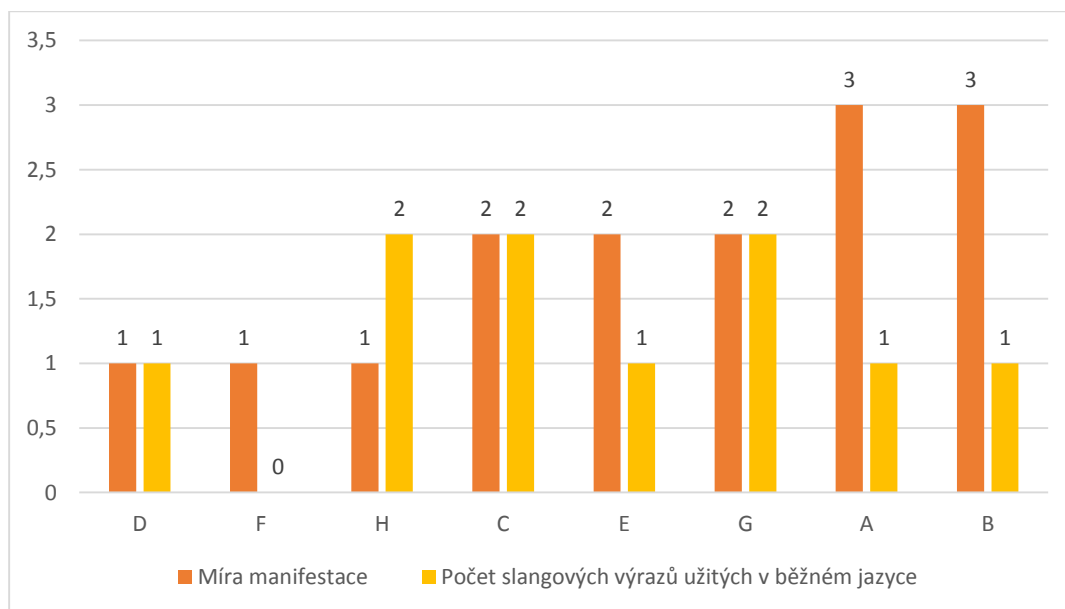
Dalším zajímavým úkazem jsou slova, která více než polovina respondentů nezná, přesto jsou užívána částí respondentů ve vzorku. Jde o tyto tři výrazy: *Máma, jít přes ruky* a *na lemmyho*. Opět použitím kvalitativní analýzy byly zjišťovány možné příčiny tohoto jevu. Jak bylo již zmíněno výše, fráze *jít přes ruky* nemá výskyt vázaný na žádnou specifickou skupinu respondentů, stejně tak nebyl zjištěn žádný společný faktor respondentů užívajících výraz *na lemmyho*. Podle výskytu u specifické věkové skupiny respondentů a téměř výhradně dvou krajů, se však můžeme domnívat, že výraz *Máma* je používán pouze určitou skupinou obyvatel, a sice členy subkultury čijícími ve Zlínském a Jihomoravském kraji (dokonce snad na jejich hranici) ve věku od 18 do 25 let. Vysvětlení tohoto jevu je nasnadě (nemáme však možnost jej ověřit s daty, která jsou nám k dispozici): festival *Made of Metal*, pro nějž se ujala zkratkové slovo *Máma*, se konal v Hodoníně, tzn. v Jihomoravském kraji, ne však daleko od hranice kraje Zlínského. Proběhly dva jeho ročníky, než byl z rozhodnutí zastupitelstva města Hodonína zrušen. Kapely, které na tomto festivalu vystupovaly, zastupovaly žánry metalu blízké metalistům ve věku asi 15 až 30 let (toto je však pouze nepodložená domněnka utvořená na základě zúčastněného pozorování). Je tedy možné, že se tohoto festivalu účastnily právě tyto skupiny členů metalové subkultury, a tak jsou s výrazem *Máma* obeznámeni či jej dokonce aktivně užívají. Je však pravděpodobné, že s neexistující skutečností brzy v úzu zanikne i výraz, který ji označoval.

6.7 Ověřování hypotézy

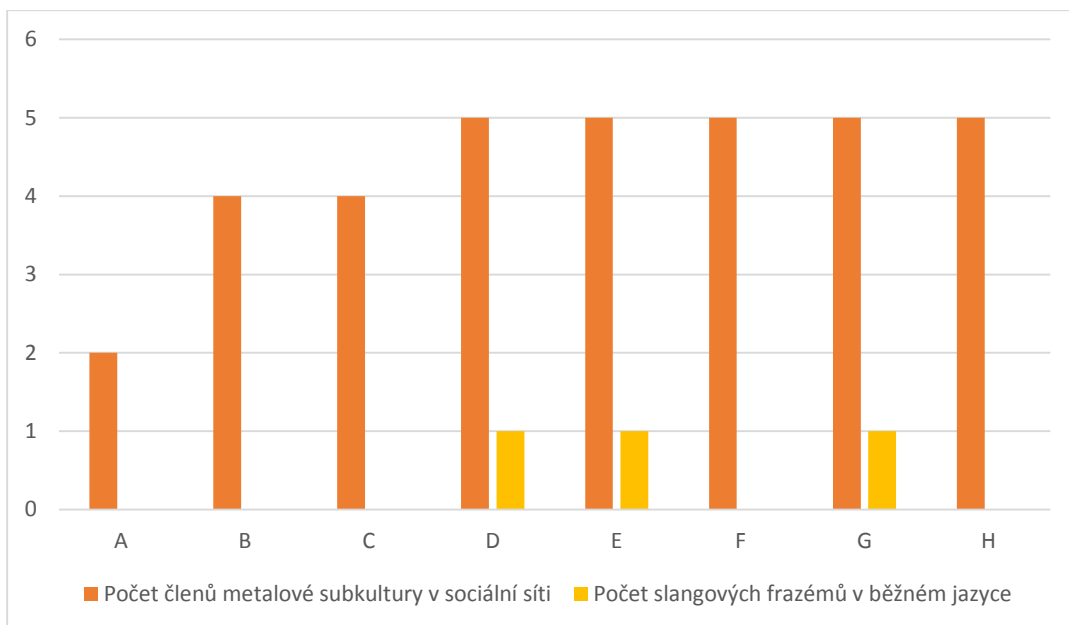
Na základě dotazníků na téma začlenění do metalové subkultury byla stanovena míra začlenění každého respondenta (jednalo se o otázky na téma módy a vizáže, účasti na koncertech a festivalech, počet členů metalové subkultury v rodině i širší sociální síti, volnočasové aktivity spojené s metalovou subkulturou apod.). Následně byl zjištěn počet výskytu slangových výrazů a frazémů v běžném jazyce respondentů a tyto hodnoty byly porovnány (viz níže).

Dle stanovených pracovních hypotéz („Čím více jedinec demonstruje svou příslušnost k metalové subkultuře, tím více používá slangová pojmenování v běžném jazyce“ a „Čím více členů metalové subkultury je v sociální síti jedince, tím více slangových frazémů užívá v běžném jazyce.“) byla zjištěna míra demonstrace neboli manifestace příslušnosti respondenta k metalové subkultuře a počet členů metalové subkultury v respondentově sociální síti. Tyto údaje byly následně porovnány s výskytem slangových výrazů a frazémů v běžném jazyce respondenta.

Zde jsou grafy, které vzešly z této srovnávací analýzy.

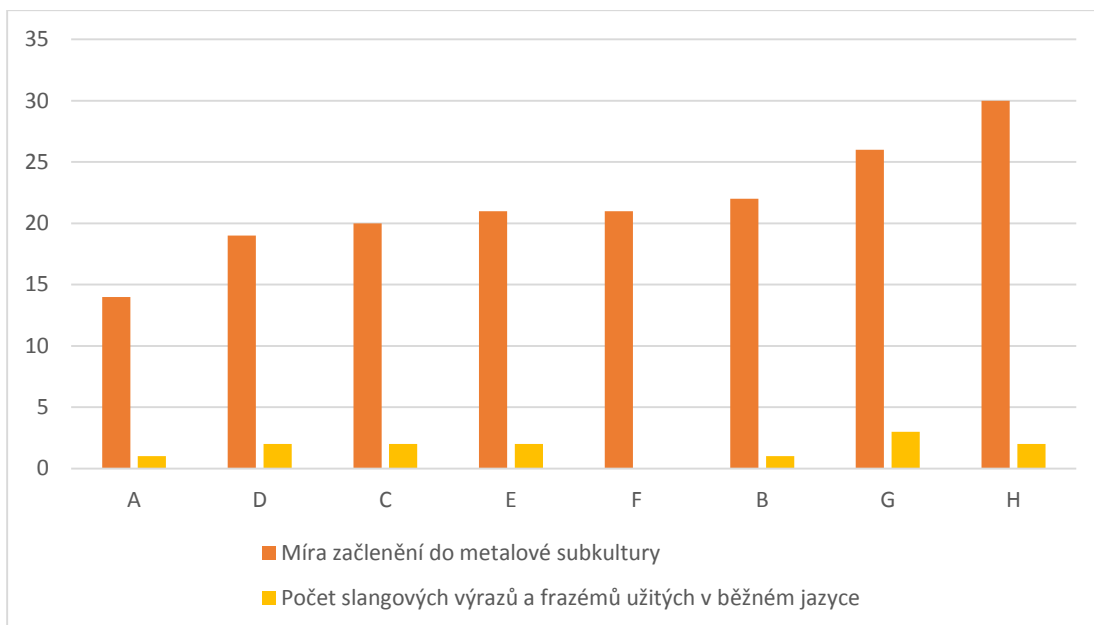
Graf 5

Graf 6

Graf 5 ukazuje vztah míry respondentovy manifestace jeho příslušnosti k metalové subkultuře (založené na sebeoznačení jako metalisty, vizáži – účesu, oblékání, doplňcích, které sami respondenti označili za ovlivněné metalovou subkulturou) a počtu slangových výrazů objevujících se v respondentově běžném jazyce. Jak můžeme vidět, s narůstající mírou manifestace nestoupá, ale ani neklesá počet slangových výrazů užitých v běžném jazyce. První pracovní hypotéza se tedy nepotvrdila.

Graf 6 demonstruje závislost počtu členů metalové subkultury v sociální síti respondenta a počtu slangových frazémů užitých v jeho běžném jazyce. Vidíme zde jistou tendenci – s nárůstem počtu členů metalové subkultury v sociální síti můžeme sledovat i výskyt slangových frazémů v běžném jazyce. Tento výskyt však není příliš četný a frazémy se nevyskytují u všech respondentů s vyšším počtem metalistů v sociální síti, nemůžeme tedy říci s jistotou, že vztah existuje. Druhá pracovní hypotéza tedy nemůže být s jistotou potvrzena.

Graf 7

Graf 7 zobrazuje míru začlenění respondenta do metalové subkultury a počet užití slangových pojmenování a frazémů v jeho běžném jazyce. Tento graf potvrzuje to, co jsme viděli již dříve u pracovních hypotéz – vztah mezi mírou začlenění jedince do subkultury a jeho používání slangu mimo prostředí subkultury nemůže být potvrzen. Skutečnost, že hypotéza nebyla potvrzena, je však dle mého názoru pro vědecký pokrok, a to i v oblasti zkoumání slangů a sociolingvistiky vůbec, stejně důležité, jako by potvrzena byla. Důvodem pro nepotvrzení naší hypotézy může být buď skutečnost, že daný vztah neexistuje, což však nemůžeme také s jistotou říci, nebo se slang obecně projevuje v běžném jazyce v tak malé míře, že je tento (existující) vztah nemožné dokázat.

7. Slovník

A

Air guitar – naznačování hry na imaginární kytaru, z angl. Air – vzduch, guitar – kytara

B

Band – kapela

Basák – baskytarista

Bedna, bedýnka – reproduktor

Bedňák – asistent kapely, pomáhá se stěhováním komponentů apod.

Bigbít – 1. rocková či metalová taneční zábava, 2. starší název pro metalovou subkulturu v českém prostředí, z angl. big beat

Bigbíťák – starší název pro člena metalové subkultury

Blackař – fanoušek blackmetalů

Blít do mikrofonu – hanlivý výraz pro použití growlu pro tvorbu vokální části písně

Brutal – Brutal Assault, letní hudební festival, dosl. brutální přepadení

C

Circle pit (též circlepit, circle) – způsob chování v kotli, metalisté běhají v kruhu, někdy okolo zvukařské věže, platí princip okamžité pomoci tomu, kdo spadl na zem; z angl. circle – kruh, pit – jáma

Corpsepaint – způsob pomalování obličeje, typický především pro black metal, z angl. corpse – mrtvé tělo, paint – malovat

Cover – předělávka písně

Crowdsurfing – způsob chování v kotli, metalista je vyzvednut nad hlavy ostatních a na jejich ruku je donesen klasicky až pod pódium, z angl. crowd – dav, surfing – surfování

D

Deska – album

F

Fest'ák – festival

Frontman – hlavní člen kapely, který komunikuje s fanoušky a veřejností, zpravidla zpěvák, z angl. front – první, titulní, man – člověk, muž

G

Glády – typ obuvi typická pro členy metalové subkultury, tzv. těžké boty

Growlovat – zpívat velmi hlubokým hlasem

H

Headbanger – metalista, který headbanguje

Headbangovat – pokyvovat nebo házet hlavou do rytmu (obvykle se pojí s gestem paroháč), z angl. head – hlava, bang – bouchat, udeřit

J

Jít přes ruky – provozovat crowdsurfing

K

Kapelka – oblíbená kapela

Kinder metal – hanlivě metalová hudba „pro děti“, hudba, která není hodna poslouchání, z něm. kinder – děti a angl. metal – kov

Kombo – přístroj, kombinace zesilovače a reproboxu v jednom

Kotel – část oblasti pod pódium, zpravidla vepředu uprostřed, kde jsou provozovány taneční a jiné kreace, například circle pit, mosh pit apod.

L

Lupen – lístek

Lyriksy – text písně

M

Máma – Made of Metal, MoM, letní hudební festival, z angl. made of – vytvořeno z, metal – kov

Mástr(y), mor – Masters of Rock, MoR, letní hudební festival, dosl. Místrí rocku

Metal – hudební styl, kolem kterého je utvořena subkultura, dosl. kov

Metal forever! – manifestace fanoušků metalové hudby, dosl. Metal je věčný!

Metla, metlák, metloš – označení pro metalistu

Mikrák – mikrofon

Mosh pit (též moshpit, mosh) – způsob chování v kotli, metalisté skáčou, navzájem do sebe strkají a vrážejí, většinou plynule přechází v circle pit

N

Na lemmyo – namíchat koktejl v poměru alkoholu a nealkoholického nápoje jedna ku jedné, pochází z narativu o metalové legendě Lemmym Kilmisterovi

Na punk – udělat něco proti konvenci, obyčejí, nedokonale, provizorně nebo nehledě na estetiku, původ u slova punk – subkultura, bouřící se proti konvenci a normám společnosti

P

Pardál - původně takzvaně ošlehaný větrem, zocelený, dnes se tento výraz používá pro starší generaci metalistů

Paroháč – cornuto, gesto ruky se zvednutým ukazovákem a malíkem, ostatní prsty jsou pokrčené (nebo je zvednutý i palec), které připomíná parohy, dle subkulturního narativu jde o ochranné pohanské gesto

Pásek – textilní náramek, sloužící jako vstupenka zpravidla do areálu festivalu

Pit – označení pro circle nebo mosh pit, dosl. jáma

Podpisovka – podpisová akce, kde kapela rozdává své podpisy a fotografie

Pogovat – provozovat tanec pogo, vzniklý původně v punkové subkultuře, v metalové subkultuře se používá pro dění v kotli (mosh pit, circle pit, odtud „jít do poga“)

Pohan – fanoušek pagan metalu (pohanského metalu)

Pozér – jedinec, který se zajímá o styl subkultury nebo skupiny, ale pouze povrchně, ve skutečnosti nevyznává hodnoty dané skupiny

Punkáč, pankáč – 1. člen punkové subkultury, 2. člen metalové subkultury, který poslouchá i punkovou hudbu, 3. jedinec, jehož chování je v opozici ke konvenci či normě

R

Riff – krátký motiv nebo fráze zpravidla delší melodie

Ř

Řezat do kytary – hrát na kytaru agresivním způsobem (nemusí však být míněno negativně)

S

Satan – někdo, kdo je hoden uznání, obdivu, popř. slouží jako vzor

Sample – zvukový vzorek

Sekurit'ák – člen ochranky, z angl. security – ochrana, bezpečnost

Song(a) – píseň

Srdcovka – píseň, ke které má mluvčí kladný emocionální vztah

Stage – pódium, scéna

Stagediving – způsob chování v kotli, jedinec skáče z pódia do davu, děje se tak u fanoušků i členů kapel

Stahovák – stahovací náramek

Sypat na bicí – hrát velmi rychle a agresivně na bicí soupravu

T

Tab – pražec na kytáře

Thrasher – fanoušek thrashmetalů

V

Věž – zvukařská věž

W

Wall of death – způsob chování v kotli, dav v kotli se rozestoupí a utvoří tak uličku, zpravidla na znamení člena kapely se obě strany seběhnou a vrazí do sebe, volně přechází v mosh pit, dosl. stěna smrti

Warpaint – způsob pomalování obličeje, typické pro pagan metal, dosl. válečné malování

Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, zda existuje relace mezi mírou začlenění jedinců do metalové subkultury a pronikáním slangu této subkultury do běžného jazyka respondentů. Na základě smíšeného přístupu jsme za použití dotazníkových šetření, excerpce slangových výrazů, zúčastněného i nezúčastněného pozorování a rozhovorů s respondenty získali data, která jsme pomocí kvalitativní i kvantitativní analýzy vyhodnotili a porovnali mezi sebou.

Z této analýzy jsme byli schopni popsat slang metalové subkultury, způsoby tvoření slov, přenášení významů či tendence k expresivitě a vulgárnosti. Byl také vytvořen slovník slangových výrazů získaných z excerpce a odposlechů při pozorování, potvrzených informátory samotnými, ale také dotazníkovým šetřením. Tímto šetřením jsme také získali data potřebná k porovnání demografických údajů a užívání slangu, žádná korelace však potvrzena nebyla. Sledovány byly pouze určité tendence některých krajů (konkrétně Zlínského a hlavního města Prahy) se na základě určitých charakteristik seskupovat blíže k sobě, což jsme ukázali v grafu. Další podobnou tendencí bylo shlukování výpovědí respondentů s vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním. Vztahy mezi věkem či pohlavím respondenta a jeho užíváním slangu potvrzeny nebyly.

Bylo provedeno také srovnání míry začlenění respondenta do metalové subkultury a projevování slangu v jeho běžném jazyce, a sice na základě audionahrávek rozhovorů a dotazníků na téma začlenění jedince do subkultury. Na různých grafech, které zobrazovaly vztahy vyjádřené v pracovních hypotézách („Čím více jedinec demonstruje svou příslušnost k metalové subkultuře, tím více používá slangová pojmenování v běžném jazyce“ a „Čím více členů metalové subkultury je v sociální síti jedince, tím více slangových frazémů užívá v běžném jazyce.“), jsme viděli, že toto srovnání nepřineslo žádné potvrzení toho, že by naznačované relace skutečně existovaly.

Hypotéza „Čím více je jedinec začleněn do metalové subkultury, tím více se slang této subkultury projevuje v jeho běžném jazyce“ tedy nebyla potvrzena. Důvodem však může být skutečnost, že se slang v běžném jazyce obecně projevuje příliš málo, a není tak možné korelaci mezi tímto jevem a začleněním do subkultury prokázat, nikoli to, že tento vztah neexistuje – jak bylo již zmíněno, hypotéza nebyla potvrzena, zůstává však nevyvrácena.

Nepotvrzení hypotézy však osobně nepovažuji za selhání, pouze za krok k možnému pokračování v tomto tématu. Snad by některá práce, která by pojala toto téma z jiného úhlu pohledu nebo jinou metodologií, došla k jiným výsledkům. Možná slang postupuje do národního jazyka postupně s časem, a tak by výzkum vedený za několik let mohl být

úspěšnější, možná by však přišel se stejným výsledkem. Tyto otázky nejsme nyní schopni odpovědět, přenecháme je tedy oněm zmíněným, zatím pouze imaginárním, budoucím výzkumům.

Seznam použitých zdrojů

AUER, P. *Jazyková interakce*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014, ISBN 978-80-7422-268-9, 305 stran

BARTAS, P. *Rock & metal book: encyklopedie hard rocku a heavy metalu*. Praha: Volvox Globator, 2005, ISBN 80-7207-554-3, 947 stran

BAYLEY, R. ed. *The Oxford Handbook of Sociolinguistics*, New York: Oxford University Press, 2013, ISBN 978-0-19-974408-4, 884 stran

BERGER, P. L. a LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii věděni*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, ISBN 80-85959-46-1, 214 stran

BLATNÁ, R., ed. a ČERMÁK, F., ed. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H & H, 1995, ISBN 80-85787-23-7, 283 stran

BOURDIEU, P. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1998, ISBN 80-7184-518-3, 179 stran

BRADSHAW, L. *Introducing sociolinguistics*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 1997, ISBN 80-7044-162-3, 48 stran

BUKSZPAN, D. *Heavy metal: encyklopedie*. Praha: BB art, 2004, ISBN 80-7341-377-9, 300 stran

CUŘÍN, F. a kol. *Jazyk. Nářečí, místní jména, slangy*, České Budějovice: Jihočeské nakladatelství, 1986, sine ISBN, 128 stran

ČECHOVÁ, M. *Slang a styl*, in: *Slang a argot, sborník přednášek z VIII. konference o slangu a argotu* konané v Plzni ve dnech 36. – 27. února 2008, Plzeň: Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, 2008, ISBN 978-80-7043-764-3, 107 stran

ČERMÁK, F. *Jazyk a jazykověda*, Praha: Česká typografie, 1997, ISBN 80-7110-183-4, 460 stran

ČERNÝ, J. *Malé dějiny lingvistiky*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7178-908-9, 239 stran

- ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico, 1998, ISBN 80-85839-24-5, 248 stran
- ČERNÝ, J. *Dějiny lingvistiky*, Olomouc: Votobia, 1996, ISBN 80-85885-96-4, 517 stran
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 1993, ISBN 80-7066-822-9, 374 stran
- HÁJEK, M. *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014, ISBN 978-80-7419-161-9, 226 stran
- HAVRÁNEK, B. a JEDLIČKA, A.. *Česká mluvnice*. 4. přeprac. vyd. Praha: Stát. pedagog. nakl., 1981, sine ISBN, 568 stran
- HEBDIGE, D. *Subkultura a styl*, Praha: Volvox Globator, 2012, ISBN 978-80-7207-835-6, 239 stran
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-485-4, 407 stran
- HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, ISBN 80-246-0030-7, 278 stran
- HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H. *Hudební subkultury*, in JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, ISBN 978-80-87398-11-1, 135 stran
- HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*, Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2003, ISBN 80-7042-629-2, 250 stran
- HUBÁČEK, J., DAVIDOVÁ D. a kol. *Mluvená čeština na Moravě*, Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 1997, ISBN 80-7042-478-8, 171 stran
- HUBÁČEK, J. *Malý slovník českých slangů*, Ostrava: profil, 1988, sine ISBN, 189 stran
- HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*, Ostrava: Profil, 1979, sine ISBN, 170 stran

HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, Spisy Pedagogické fakulty v Ostravě; sv. 17, sine ISBN, 78 stran

HUGO, J. ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 2., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 2006, ISBN 80-7345-098-4, 460 stran

CHRISTE, I. *Ďáblův hlas - heavy metal: kompletní historie pro znalce*. Praha: BB art, 2005, ISBN 80-7341-477-5, 401 stran

CHÝLOVÁ, H. *K expresivitě ve slangu*, in: *Slang a argot, sborník přednášek z VIII. konference o slangu a argotu* konané v Plzni ve dnech 36. – 27. února 2008, Plzeň: Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, 2008, ISBN 978-80-7043-764-3, 107 stran

JANEČEK, P. ed. *Folklor atomového věku*, Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, ISBN 978-80-87398-11-1, 135 stran

JESENSKÁ, P. *Essentials of Sociolinguistics*, Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, ISBN 978-80-7368-799-1, 118 stran

KELLNER, A. *Úvod do dialektologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, sine ISBN, 114 stran

KRČMOVÁ, M. *Integrace v jazycích - jazyky v integraci*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010, ISBN 978-80-7422-001-2, 379 stran

KŘÍSTEK, V. *Poznámky k problematice argotu a slangů*, in *Slovo a slovesnost*, ročník 34, 1973, č. 1 (str. 98 – 103)

LINHART, J., ed. *Velký sociologický slovník. Sv. 2, P-Ž*. Praha: Karolinum, 1996. s. 749-1627, ISBN 80-7184-310-5

MILROY, L., GORDON, M. J.. *Sociolingvistika: metody a interpretace*. Praha: Karolinum, 2012, ISBN 978-80-246-2125-8, 268 stran

- MURPHY, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, ISBN 80-86429-25-3, 268 stran
- MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANOVÁ, J. A SCHNEIDEROVÁ, E. *Mluvená čeština v autentických textech*, Jinočany: H&H, 1992, ISBN 80-85467-96-8, 236 stran
- NESVATBOVÁ, T. *Česká heavymetalová hudba*, Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2012, bakalářská práce, vedoucí práce: PhDr. Aleš Opekar, CSc.
- NOVOTNÁ, E. *Sociologie sociálních skupin*. Praha: Grada, 2010, Sociologie, ISBN 978-80-247-2957-2, 120 stran
- OBERPFALCER, F. *Argot a slangy*, in: *Československá vlastivěda, díl III. Jazyk*, Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1934, sine ISBN, 627 stran
- PAVLÍK, R. *Elements of Sociolinguistics*, Bratislava: Univerzita Komenského, 2006, ISBN 80-223-2112-5, 279 stran
- POKORNÝ, J. a HANULIAK, J. *Lingvistická antropologie: jazyk, mysl a kultura*. Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-2843-8, 346 stran
- POPOVIČOVÁ SEDLÁČKOVÁ, Z. *Slang v mládežnickom diskurze*, Bratislava: Univerzita Komenského, 2013, ISBN 978-80-223-3475-4, 183 stran
- RUSÍNOVÁ, Z., ed. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, ISBN 80-7106-303-7, 799 stran
- ŘEZANKOVÁ, H. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. Praha: Professional Publishing, 2007, ISBN 978-80-86946-49-8, 212 stran
- SALZMANN, Z. *Linguistic anthropology: a short introduction*. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, 2012, ISBN 978-80-86879-32-1, 70 stran
- SLÁDEK ANTALOVSKÁ, K. *Dějiny výzkumu slangu a argotu u nás*, in *Akta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni*. Ústí nad Labem: Dryada, 2006, ISSN 1802-0364
- SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-2907-7, 281 stran

ŠVARŤÍČEK, R. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0644-6, 377 stran

URBANOVÁ, M. a DUNDELOVÁ, J. *Sociologie a sociální psychologie*. V Brně: Mendelova univerzita, 2013, ISBN 978-80-7375-718-2, 216 stran

WARDHAUGH, R. *An introduction to sociolinguistics*. 4th ed. Oxford: Blackwell, 2002, ISBN 0-631-22540-4, 450 stran

Internetové zdroje:

ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ, *Ve Vizovicích končí hudební festival Masters of Rock*, dostupné z [http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ve-vizovicich-konci-hudebni-festival-masters-of-rock-byl-uspesny/1507128], 2018-4-20

KELLER, J., NEŠPOR, Z., edit. Encyklopedie sociologie, heslo Socializace, dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Socializace], 2018-5-1

SOUKUP, V., NEŠPOR, Z., edit. Encyklopedie sociologie, heslo Enkulturation, dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Enkulturation], 2018-5-2

VODRÁŽKA, P. *Metalistům Törr zrušili koncert*, [https://magazin.aktualne.cz/kultura/hudba/satanisti-valasske-klobouky/r~e595b824ac0911e6bea5002590604f2e/], 2018-5-1

[https:// www.brutalassault.cz/cs/](https://www.brutalassault.cz/cs/)

<http://www.obsceneextreme.cz/cs>

<https://www.mastersofrock.cz/cs/>

<http://www.spark-rockmagazine.cz/>

<http://fakker.cz/>

<http://www.rockmax.cz/>

Další zdroje:

Zápisy z terénního deníku, vedeného od dubna do července 2017 autorkou diplomové práce.
V držení autorky diplomové práce.

Zápisy slangových výrazů a frazémů získaných excerpcí, v držení autorky diplomové práce.

Rozhovor s respondentem A., realizovaný 8. ledna 2018, vedla autorka diplomové práce,
audionahrávka v držení autorky diplomové práce.

Rozhovor s respondentem B., realizovaný 17. ledna 2018, vedla autorka diplomové práce,
audionahrávka v držení autorky diplomové práce.

Rozhovor s respondentem C., realizovaný 22. února 2018, vedla autorka diplomové práce,
audionahrávka v držení autorky diplomové práce.

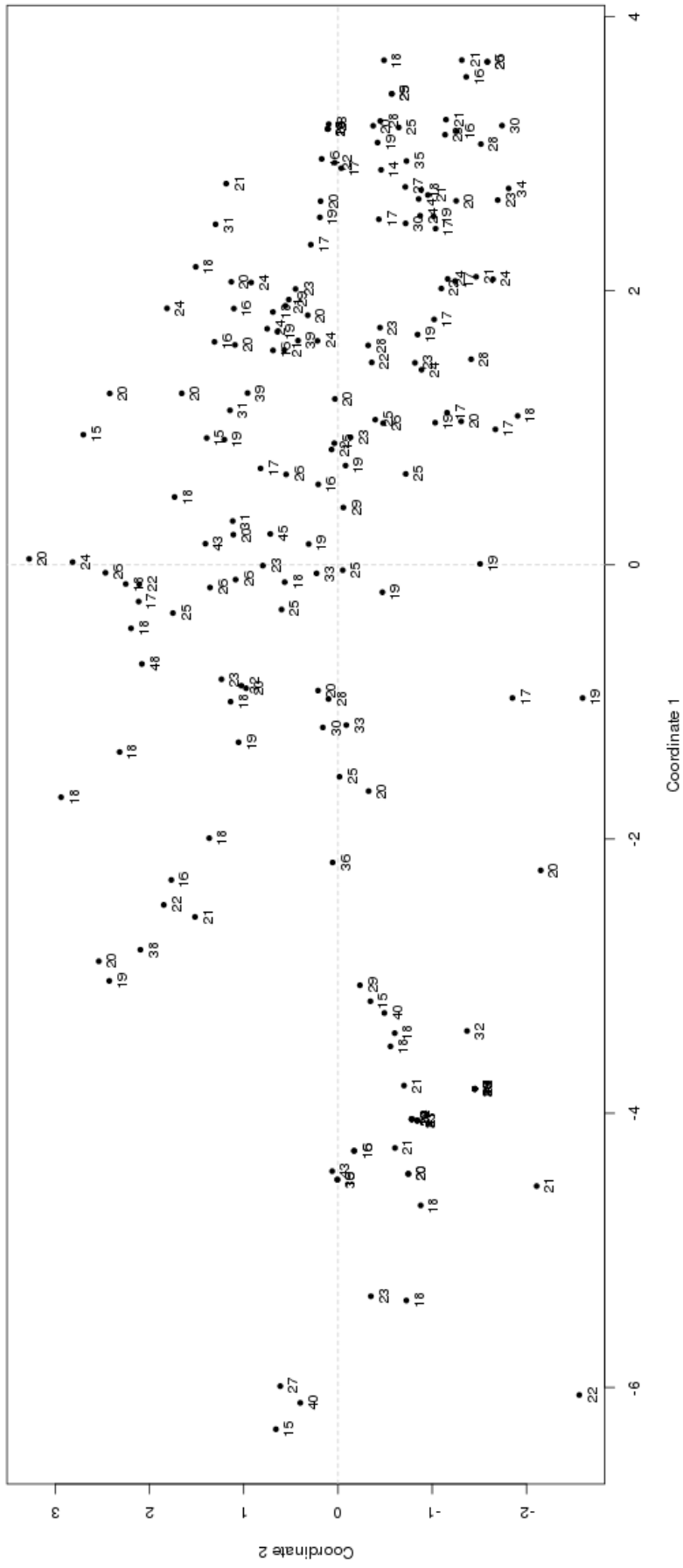
Rozhovor s respondentem D., realizovaný 22. února 2018, vedla autorka diplomové práce,
audionahrávka v držení autorky diplomové práce.

Rozhovor s respondentem E., realizovaný 27. února 2018, vedla autorka diplomové práce,
audionahrávka v držení autorky diplomové práce.

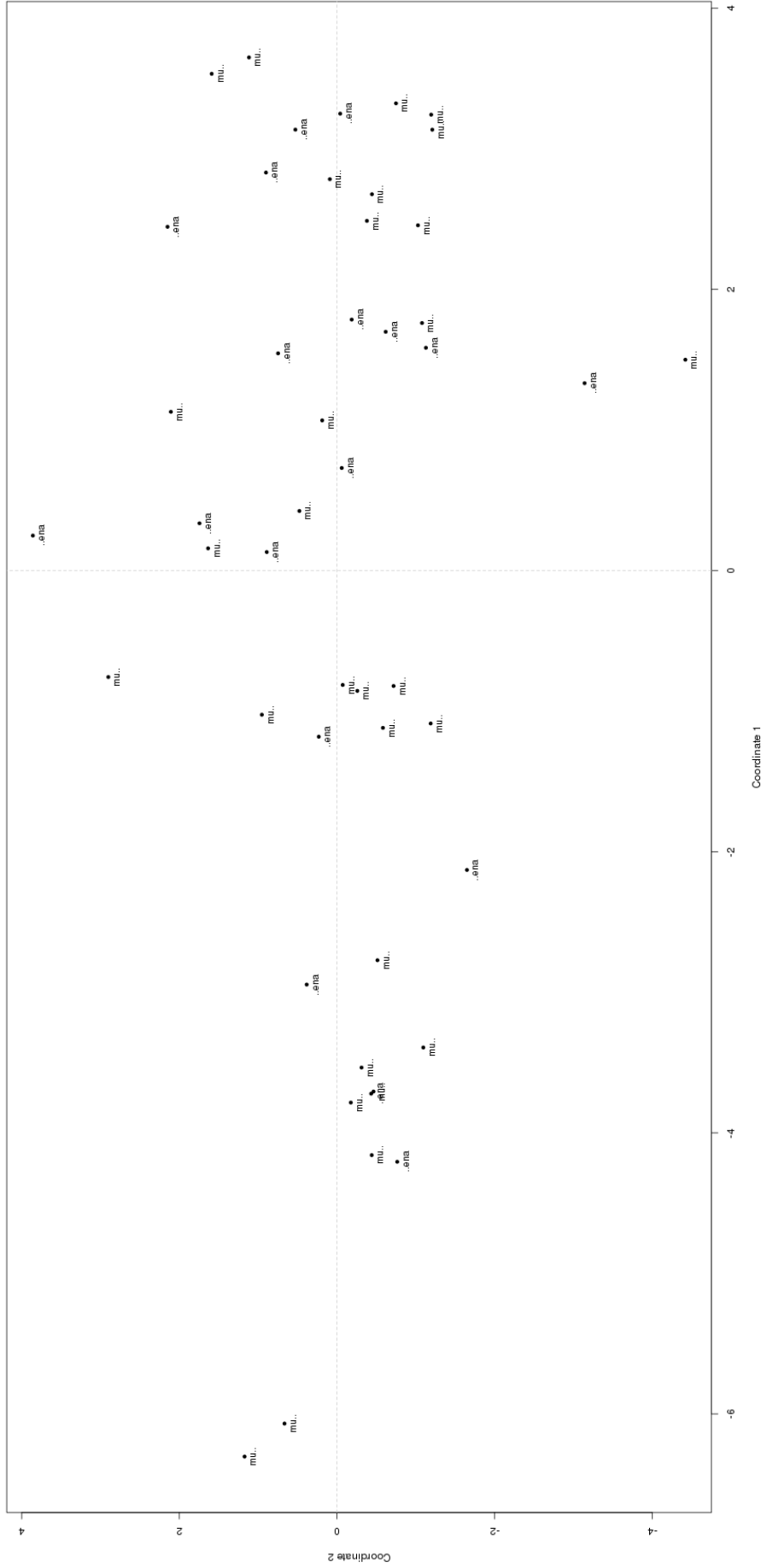
Rozhovor s respondenty F. a G., realizovaný 3. března 2018, vedla autorka diplomové práce,
audionahrávka v držení autorky diplomové práce.

Rozhovor s respondentem H., realizovaný 6. března 2018, vedla autorka diplomové práce,
audionahrávka v držení autorky diplomové práce.

Metric MDS

Metric MDS

Metric MDS

